

Marjut Virtanen

## YKSITYISHENKILÖN VELKAJÄRJESTELY

Liiketalouden koulutusohjelma

2011

# YKSITYISHENKILÖN VELKAJÄRJESTELY

Virtanen, Marjut  
Satakunnan ammattikorkeakoulu  
Liiketalouden koulutusohjelma  
joulukuu 2011  
Ohjaaja: Kuohukoski, Minna  
Sivumäärä: 43

Asiasanat: velkajärjestely, yksityishenkilö, talous- ja velkaneuvoja, maksuohjelma

---

Opinnäytetyön aiheena oli yksityishenkilön velkajärjestely. Työssä tutkittiin yksityishenkilön velkajärjestelyä kokonaisprosessina sekä juridisista lähtökohdista, että myös käytännön järjestelyistä yksityishenkilön näkökulmasta. Työ tehtiin ajatellen erityisesti ylivelkaantunutta, joka tarvitsee lisätietämystä velkajärjestelyprosessista, sekä kaikista niistä avunantomahdollisuuksista, mitä talous- ja velkaneuvonta voi tarjota.

Tutkinnan kohteeksi valittiin yksityishenkilön velkajärjestely, koska aihe on ajankohdainen. Ylivelkaantuneisuus on ollut viime vuosina jälleen kasvusuunnassa 2008 vuodesta tähän päivään. Ihmiset ylivelkaantuivat esimerkiksi suurten asuntolainojen, lisääntyneiden kulutusluottojen, sekä yksinkertaisesti taloudenhallinnan osaamattomuuden vuoksi.

Opinnäytetyön teoriaosan tiedonhankkimismenetelmänä oli alan kirjallisuus, Internet, sekä Suomen laki. Empiriaosan tutkimusmenetelmänä oli henkilöhaastattelu, jossa haastateltiin alan ammattilaista, talous- ja velkaneuvojaa.

Opinnäytetyössä käytiin ensin lyhyesti läpi yksityishenkilön velkajärjestelylaki, sekä sen taustaa ja lain asettamisen syitä vuonna 1993. Työssä kerrottiin velkajärjestelyhakemuksista myös lukuina ja havainnollistettiin hakemusten määrien nousuja ja laskuja yksityishenkilön velkajärjestelylain voimaantulovuodesta 1993 tähän vuoteen asti. Työn seuraavissa vaiheissa selvitettiin millä edellytyksillä yksityishenkilö voi päästä velkajärjestelyyn, sekä listattiin laissa määritellyt esteet, joiden takia velallisen velkajärjestelyyn pääsy ei ole mahdollista. Tutkimuksessa perehdyttiin myös velallisen kannalta oleellisiin käytännön järjestelyihin ennen velkajärjestelyyn hakeutumista, sekä mistä kannattaa hakea apua ja miten talous- ja velkaneuvontaan voi valmistautua. Velkajärjestelyyn hakeutumisprosessi käytiin läpi vaiheittain. Työn loppuosassa kerrottiin maksuohjelmasta ja maksuvaran laskemisesta laskentakaavan kera, sekä velallisen lisäsuoritusvelvollisuudesta.

Tutkimuksen tuloksena saatiin ajantasainen opinnäytetyö koskien yksityishenkilön velkajärjestelyä, maksuohjelmaa ja maksuvaraa tälle hetkelle asetettuine summineen, sekä talous ja velkaneuvonnan roolia velallisen avustamisessa velkajärjestelyprosessissa. Tutkimuksen tuloksista voitiin päätellä velkajärjestelyprosessin olevan hyvin monivaiheinen, mutta ylivelkaantuneen taloudellisen tilanteen tasapainoon saattamisen kannalta erittäin merkityksellinen.

## DEBT ADJUSTMENT OF A PRIVATE PERSON

Virtanen, Marjut

Satakunnan ammattikorkeakoulu, Satakunta University of Applied Sciences

Degree Programme in Business

December 2011

Supervisor: Kuohukoski, Minna

Number of pages: 43

Keywords: debt adjustment, private person, financial and debt advisor, payment program

---

The subject of this thesis was a private person's debt adjustment. The thesis examined the total process of individual debt adjustment, as well as from the overall legal perspective, but also from the practical arrangements in a private person's point of view. The work was carried out in particular for the over-indebted who require additional knowledge of the process of debt adjustment, as well as all assistance in the possibilities of what financial and debt counseling can offer.

Individual debt adjustment was chosen as the subject of the study because it is a very current subject. Over-indebtedness in recent years has been increasing once again since 2008 up to the present day. People have become over-indebted because of large mortgage loans, an increasing number of consumer loans, and simply because of the incapability of economic management. The method of data acquisition used in the theory part of the thesis was literature based on the subject studied, the Internet and the Finnish law. The research method of the empirical part of the thesis was an interview with a professional in the field, a financial and debt advisor.

The thesis went briefly through the individual debt adjustment law, as well as the background to the causes behind acts and regulations in 1993. In the study, debt adjustment applications were illustrated also in figures and the rises and falls were demonstrated in the number of applications from the time individual debt adjustment law took effect in 1993, until the present day. In the following stages of the study, the conditions under which an individual may reach debt adjustment were clarified, and the obstacles that make the access to debt adjustment impossible for an individual according to law were listed. The study also examined the relevant details and practical arrangements for the debtor to consider before applying for debt adjustment, as well as where to seek for help and how to prepare for the financial and debt adjustment. The application process for debt adjustment was gone through step by step. In the last part of the thesis, the payment program and how to calculate and put together the formula for the facility were discussed, as well as the additional settlements required by the debtor.

The result of the study is a thesis about individual debt adjustment, the payment program, the facility for the sums valid at present, as well as the role of economic and debt adjustment in assisting the debtor in the debt adjustment process. The results of the study showed that the debt adjustment process has many different phases, and it plays a significant role in the balancing of the financial situation for the over-indebted individual.

# SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
2	VELKAJÄRJESTELY .....	7
2.1	Velkajärjestelylaki .....	7
2.2	Yksityishenkilö .....	8
2.3	Velkajärjestelylain taustaa .....	9
2.4	Velkajärjestelyhakemusten nykytilanne .....	10
3	TALOUS- JA VELKANEUVONTA.....	11
3.1	Yleistä .....	11
3.2	Talous- ja velkaneuvojan vaitiolovelvollisuus .....	13
3.3	Toimenpiteet talous- ja velkaneuvonnassa .....	13
3.4	Muita mahdollisia apuväyliä velkaantuneelle.....	15
4	VELKAJÄRJESTELYN EDELLYTYKSET .....	15
4.1	Yleistä .....	15
4.2	Velallisen velvollisuus pyrkiä sovintoratkaisuun .....	16
4.3	Maksukyvyttömyys, olosuhteiden muutos ja painava syy.....	18
4.4	Väliaikainen syy velkajärjestelyn esteenä .....	19
5	VELKAJÄRJESTELYN VAIHEET .....	20
5.1	Hakemus .....	20
5.2	Menettely käräjäoikeudessa .....	21
5.2.1	Selvittäjä.....	21
5.2.2	Selvittäjän kelpoisuus.....	22
5.2.3	Selvittäjän tehtävät .....	23
5.3	Velkajärjestelyn aloitus.....	23
5.4	Velkajärjestelyn alkamisen oikeusvaikutukset .....	24
5.4.1	Velallisen maksukielto .....	25
5.4.2	Velkojaan kohdistuvat oikeusvaikutukset.....	25
5.5	Velallisen myötävaikutusvelvollisuus .....	26
6	VELKAJÄRJESTELYN ESTEET.....	27
6.1	Yleistä .....	27
6.2	Rikosperuste.....	28
6.3	Sopimaton menettely velkojia kohtaan elinkeinotoiminnassa.....	28
6.4	Velkajärjestelyn väärinkäyttö .....	29
6.5	Väärin tietojen luovuttaminen luottihakemukseen.....	29
6.6	Velkaantuminen keinotteluluontoisessa elinkeinotoiminnassa .....	30
6.7	Ilmeisen kevytmielinen velkaantuminen .....	30
6.8	Velallisen menettely täytäntöönpanossa .....	30

6.9	Epävarmuus maksuohjelman noudattamisesta .....	31
6.10	Aiemmin myönnetty velkajärjestely .....	32
6.11	Painavat vastasyt.....	32
7	MAKSUOHJELMA .....	33
7.1	Yleistä .....	33
7.2	Omaisuuuden rahaksi muutto .....	33
7.3	Maksuohjelman kesto .....	34
7.4	Maksuohjelman noudattaminen .....	35
7.5	Maksuohjelman muuttaminen.....	35
7.6	Maksuohjelman raukeaminen .....	36
7.7	Maksuvara.....	37
7.8	Lisäsuoritusvelvollisuus.....	38
8	JOHTOPÄÄTÖKSET JA YHTEENVETO .....	40
	LÄHTEET .....	42

## 1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni aiheena on yksityishenkilön velkajärjestely. Ongelmanani on mitä velkajärjestely on ja miten yksityishenkilö voi siihen päästä, sekä millainen on talous- ja velkaneuvojan rooli tässä prosessissa. Tarkastelen velkajärjestelyä velkaantuneen yksityishenkilön näkökulmasta. Aihe on ajankohtainen, sillä ihmiset velkaantuvat entistä enemmän ja ottavat ja saavat lainaa suuria summia yhä helpommin. Tämän hetken yleisimmät velkaantumissyynä ovat olleet viime aikojen lisääntyneet kulutustuotot, suuret asuntoluotot, sekä velkaantuminen velan maksamisen vuoksi (Lattunen, henkilökohtainen tiedonanto 1.12.2011). Näin ollen myös velkajärjestelyhakemusten määrä on ollut viime vuosina noususuhteinen. Vuoden 2010 aikana yksityishenkilön velkajärjestelyhakemuksia käsiteltiin yhteensä 2951 kappaletta. Vuodesta 2009 vuoteen 2010 hakemukset lisääntyivät 97 kappaleella, eli noin kolme prosenttia. Yksityishenkilön kaikkia velkajärjestelyasioita (jotka käsittävät hakemukset, maksuohjelman muuttamisen, velkajärjestelyn raukeamisen, lisäsuoritusten vahvistamisen, sekä muun velkajärjestelyasian) käsiteltiin loppuun asti 2010 vuonna yhteensä 3692 kappaletta. Niiden määrä kasvoi myös edellisvuoteen verrattuna lähes kaksi prosenttia. Vuonna 2010 maksuohjelma vahvistettiin loppuun käsitellyistä hakemuksista 2381 tapauksessa. Näiden vahvistettujen maksuohjelmien velkojen yhteismäärä oli 168 miljoonaa euroa. Mediaanivelka, eli yhden ihmisen keskimääräinen velkasumma näissä tapauksissa oli 31 000 euroa. (Tilastokeskus)

Toivon opinnäytetyöni olevan avuksi yksityishenkilöille, tavallisille ihmisille jotka kamppailevat talousongelmien parissa pystymättä suoriutumaan laskuistaan ja tietämättä miten ja mistä voisivat saada apua. Velkaantuneet saavat työstäni yksityiskohdallisen ohjeistuksen siitä, mitä tulisi tehdä ja mitkä kriteerit täyttyä, jotta voisi anoa velkajärjestelyyn pääsyä. Työni empiriaosassa tutkin talous- ja velkaneuvojan roolia velkaantuneen auttamisessa ja velkajärjestelyyn pyrkimisprosessissa. Opinnäytetyöni on hyödyksi velkaantuneille ihmisille, jotka eivät itsenäisesti pysty enää hoitamaan talouttaan kuntoon, mutta kokevat avun hakemisen liian suurena kynnyksenä, koska eivät esimerkiksi tiedä kuinka paljon talous- ja velkaneuvoja voisi auttaa heitä tilanteensa selvittämisessä. Velkaantuneet saavat työstäni rohkaisua ja ohjeistusta asioista, joita tulee ottaa huomioon tapaamisessa talous- ja velkaneuvojan kanssa, sekä

kaikista mahdollisuuksista joita velkajärjestelyssä on. Työstäni on myös hyötyä ihmisille, jotka ovat kiinnostuneita yksityishenkilön velkajärjestelystä ja talous- ja velkaneuvojan työstä.

Opinnäytetyöni teoriaosassa käyn läpi kaikki velkajärjestelyn edellytykset ja esteet, sekä toimenpiteet, jotka velkaantuneen tulee tehdä päästäkseen velkajärjestelyyn. Selvitän mitä on velkajärjestely, kuinka se toteutetaan käytännössä, kun velkaantunut hyväksytään järjestelyyn ja mitä maksuohjelma pitää sisällään. Tutkin opinnäytetyöaiheittani eniten juridisesta näkökulmasta, alkaen yksityishenkilön velkajärjestelylaista. Käytännönläheisen näkökulman työhöni saan empiriaosiossa haastatteleamalla alan ammattilaista, eli talous- ja velkaneuvojaa. Talous- ja velkaneuvojan haastatteluni tulokset on lomitettu teorian tekstin joukkoon.

Opinnäytetyölläni pyrin vastaamaan kysymyksiin siitä, mikä ja millainen on yksityishenkilön velkajärjestely, miten henkilö voi päästä velkajärjestelyyn, mitä yksityishenkilön velkajärjestelylaki pitää sisällään ja miten talous- ja velkaneuvoja voi auttaa velkaantunutta. Tutkimukseni luonne on laadullinen, eli kvalitatiivinen ja vaatii suurimmalta osin teorialähtöisen tutkimusotteen. Tutkimusaineistoni koostuu lähinnä kirjallisista, sekä sähköisistä lähteistä löytyneistä materiaaleista ja talous- ja velkaneuvojan haastattelusta saamastani ammatillisesta näkemyksestä ja kokemuksen mukanaan tuomasta tietotaidosta. Talous- ja velkaneuvojan haastattelu tapahtuu henkilökohtaisella tapaamisella ja avointen kysymysten muodossa.

## 2 VELKAJÄRJESTELY

### 2.1 Velkajärjestelylaki

Yksityishenkilön velkajärjestelyä säätelee velkajärjestelylaki (Laki yksityishenkilön velkajärjestelystä 25.1.1993/57), jonka tarkoitus on antaa yksityishenkilöille mahdollisuus selviytyä ylivoimaisista velkaongelmistaan ja estää pitkäaikainen perintä, sekä auttaa korjaamaan henkilön taloudellinen tilanne. Samalla velkojat saavat mahdolli-

simman suuren osan saatavistaan velallisen olosuhteisiin nähden. (Rikalainen & Uitto 2008, 277; Laki yksityishenkilön velkajärjestelystä 25.1.1993/57)

Lakisääteinen velkajärjestely on viimeinen vaihtoehto ratkaista yksityishenkilön ylivelkaantuneisuus. Velkajärjestelyn suurin hyöty velalliselle on silloin, kun hänen velkaongelmansa ratkeaa ja hän saa taloutensa tasapainoon (Lattunen, henkilökohtainen tiedonanto 1.12.2011). Talous- ja velkaneuvonnassa selvitetään aluksi velallisen taloudellinen tilanne, eli velkojen määrä, tulot, varat ja maksukyky. Tämän jälkeen yleensä neuvotellaan velkojen kanssa ja selvitetään onko tilannetta mahdollista hoitaa sopimalla. Ellei tämä onnistu, velkajärjestelyhakemus voidaan toimittaa tuomioistuimen käsiteltäväksi. Mikäli velkajärjestelylle on kaikki vaadittavat edellytykset, tuomioistuin voi aloittaa velkajärjestelyn. Velalliselle laaditaan maksukykyä vastaava maksuohjelma, jonka päättyessä velallinen vapautuu lopuista veloistaan. (Velkajärjestely)

Velkajärjestelyn hakeminen ei kuitenkaan ole aina se ensisijainen ratkaisuvaihtoehto talous- ja velkaneuvonnassa. *”Lakisääteinen velkajärjestely on yleensä viimesijainen keino hoitaa ylivelkaantuneen asioita. Lain mukaan ensiksi on selvitettävä velallisen mahdollisuus tehdä sovinto velkojensa kanssa. Se voi olla joko maksusuunnitelmat kaikille veloille, järjestelyluotto pankista omilla, tai esimerkiksi Takuu-Säätiön takauksella. Mikäli maksuvaraa ei ole riittävästi kaikkien velkojen hoitamiseksi, voi lakisääteinen velkajärjestelyn hakeminen olla silloin ratkaisu.”* (Lattunen, henkilökohtainen tiedonanto 1.12.2011)

## 2.2 Yksityishenkilö

Lain perusteella tuomioistuin tekee päätöksen velkajärjestelyn aloittamisesta, maksuohjelman raukeamisesta ja muuttamisesta, määrää yleensä selvittäjän laatimaan maksuohjelman, sekä päättää muista velkajärjestelyä koskevista asioista. Velkajärjestelylaki asettaa, että järjestely voidaan toteuttaa vain henkilöille, joiden kotipaikka on Suomessa. Velkajärjestelyä voi hakea velallinen itse tai yhdessä kanssavelallisen, aviopuolison tai takaajan kanssa. (Laki yksityishenkilön velkajärjestelystä 25.1.1993/57, 2 § ja 8 §)



Yksityishenkilönä pidetään myös entistä liikkeenharjoittajaa, jonka elinkeinotoiminta on jo päättynyt. Velkajärjestely voidaan myöntää tietyin lisäedellytyksin myös henkilölle, joka yhä harjoittaa elinkeinotoimintaa yksityisenä elinkeinonharjoittajana. Tällöin velallisen velat eivät ole saaneet aiheutua elinkeinotoiminnasta, tai siitä aiheutuneita velkoja on vain vähän ja henkilön elinkeinotoiminnassa käytettävä varallisuutensa on oltava vähäinen. Velkoja voi kuitenkin olla myös enemmän, jos niitä ei ole erääntyneitä maksamatta ja velallinen pystyy maksamaan elinkeinotoimintaan liittyvät velat toiminnasta saamallaan tuloilla. Elinkeinotoiminnan tulee siis olla vakiintunut, eikä sitä saa uhata maksukyvyttömyys. Velalliselle, joka harjoittaa liiketoimintaa kommandiittiyhtiön tai avoimen yhtiön vastuunalaisena yhtiömiehenä, voidaan velkajärjestely myöntää vain, jos yhtiö on maksukykyinen, eikä sitä uhkaa maksukyvyttömyys, tai jos yhtiön osalta on vireillä yrityksen saneerausmenettely. Vaikka velkajärjestely myönnettäisiinkin yritystoimintaa harjoittavalle näillä edellytyksillä, eivät kaikki velat silti kuulu velkajärjestelyn piiriin. Velkajärjestelyn piiriin kuuluvat yksityistalouden, sekä entisen yritystoiminnan velat, mutta nykyisen yritystoiminnan velat jäävät järjestelyn ulkopuolelle. (Rikalainen & Uitto 2008, 277-278)

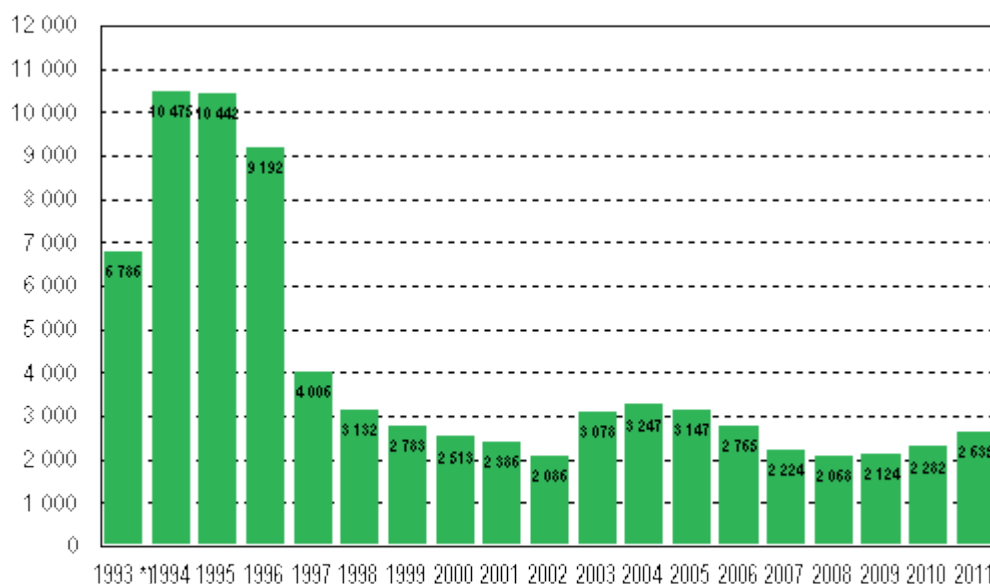
### 2.3 Velkajärjestelylain taustaa

Laki yksityishenkilön velkajärjestelystä (1993/57) asetettiin laman aikana ja se astui voimaan 8.2.1993. Laki säädettiin helpottamaan sellaisten kotitalouksien ja yksityishenkilöiden velkojen maksuja, jotka olivat ylivelkaantuneet niin paljon, etteivät pystyneet hoitamaan velkojaan. Velanotto oli kasvanut 1980-luvulla nopeasti, etenkin asuntolainojen osalta, jotka olivat vuonna 1992 yli 110 miljardia markkaa. Kotitalouksilla oli myös kulutusluottoja ja opintolainaa yli kolmasosa asuntolainojen määrästä. Asuntovelkaongelmat tulivat ajalta, jolloin asuntomarkkinat olivat ylikuumenneet. Velkaa otettiin harkitsemattomasti ja suurempia summia kuin mihin taloudelliset varat olisivat riittäneet. Lisävelkaantumista olivat aiheuttaneet asuntojen myyntiarvojen laskeminen, sekä joidenkin kohdalla kahden asunnon loukkuun jääminen, jolloin uutta asuntoa ostaessa ei oltukaan saatu myytyä edellistä asuntoa. Velkamäärän kasvaessa yhä suurempi osa tuloista kuluu velkojen ja korkojen maksuihin. Tällöin jokin odottamaton muutos taloudessa, kuten avioero, tai työttömyys voi vaikeuttaa merkit-

tävästi tai estää kokonaan sovitun mukaisen velkojen hoidon. Yksityishenkilön ylisuuri velkataakka on voinut syntyä myös pieleen menneen liiketoiminnan seurauksena, jolloin konkurssiin menneestä liiketoiminnasta on jäänyt velkaa vastattavaksi. Laki yksityishenkilön velkajärjestelystä onkin säädetty helpottamaan maksukykynsä ylittävän velkataakan omaavan henkilön asemaa. Samalla myös velkojat saavat tasapuolisesti mahdollisimman suuren osan saatavistaan velallisen olosuhteet huomioon ottaen. (Hietala & Lehtonen 1993, 9; Laki yksityishenkilön velkajärjestelystä 25.1.1993/57)

## 2.4 Velkajärjestelyhakemusten nykytilanne

Vuoden 2011 tammi-syyskuussa käräjäoikeuksiin jätettiin 2635 yksityishenkilön velkajärjestelyhakemusta. Edellisestä vuodesta vastaavana ajankohtana hakemusten määrä on kasvanut 353 kappaleella. Alla olevasta kuvasta voi nähdä velkajärjestelyhakemusten määrien vaihtelut alkaen yksityishenkilön velkajärjestelylain voimaantuvuudesta 1993 vuoden 2011 kolmanteen vuosineljännekseen asti. Vuodesta 2008 lähtien velkajärjestelyhakemusten määrät ovat olleet jälleen kasvussa. (Tilastokeskus)



\*) Laki yksityishenkilöiden velkajärjestelystä tuli voimaan 8.2.1993

Kuva 1. Käräjäoikeuksiin jätettyjen velkajärjestelyhakemusten määrät vuosilta 1993-2011 (Tilastokeskus)

### 3 TALOUS- JA VELKANEUVONTA

#### 3.1 Yleistä

Jos raha-asiat ovat menneet pieleen, on syntynyt maksuvaikeuksia ja velkojen hoito ajautunut kriisiin, niin vinkkejä ja tukea saa kotikunnan talous- ja velkaneuvojalta. Talous- ja velkaneuvonta on lakisääteistä (Laki talous- ja velkaneuvonnasta 4.8.2000/713, 3§), joten se on asiakkaille maksuton palvelu. Talous- ja velkaneuvojat auttavat velkatilanteen kartoittamisessa, sekä kertovat erilaisista tukipalveluista ja velkojen järjestelymahdollisuuksista. He auttavat myös neuvotteluissa velkojen kanssa, maksuaikataulujen ja velkojen järjestelyssä. Talous- ja velkaneuvontapalvelut tekevät myös yhteistyötä ylivelkaantuneita tapaavien neuvonta-alueen tahojen kanssa, joita ovat esimerkiksi työvoimatoimisto, edunvalvonta, ulosotto, kirkon diakoniatyö ja sosiaali- ja terveystoimi (Helesuo 2010, 3). Jos velallisen tilanteessa katsotaan parhaimmaksi hakeutua velkajärjestelyyn, auttavat talous- ja velkaneuvojat myös velkajärjestelyhakemuksen laatimisessa, sekä myöhemmin maksuohjelman laatimisessa ja tarkistamisessa. Neuvonnan järjestävät ensisijaisesti kunnat ja useammalla kunnalla voi olla yhteinen neuvoja. Oman kunnan talous- ja velkaneuvojan ja hänen yhteystiedot löytyvät helposti Kuluttajaviraston [www-sivuilta](http://www.kuluttajavirasto.fi/fi-FI/velkaneuvo.aspx) linkistä: <http://www.kuluttajavirasto.fi/fi-FI/velkaneuvo.aspx>. (Kuluttajavirasto)

Kunta saa talous- ja velkaneuvonnan järjestämiseen valtiolta erillistä korvausta ja sen suuruus vahvistetaan vuosittain valtion talousarviossa. Valtion rahoitus turvaa neuvonnalle kuitenkin vain perustoimintamahdollisuudet. Monet kunnat ovatkin rahoittaneet itse lisäresurssien palkkaamisen neuvonnan suuren kysynnän vuoksi. Talous- ja velkaneuvonnassa kävi vuoden 2009 aikana noin 15 300 uutta asiakasta. (Helesuo, 2010, 2)

Talous ja velkaneuvoja Kirsti Lattunen neuvoa, että talous- ja velkaneuvojan apua voi hakea aina, kun on ongelmia selviytyä jokapäiväisistä menoista ja laskuista. Mieluiten kannattaa lähteä velkaneuvontaan aikaisin, kuin myöhään. Hälytyskellojen pitäisi jo soida, mikäli joutuu ottamaan velkaa velanhoidon vuoksi. Velkaantuneisuudessa ei ole mitään kriittistä pistettä, jolloin velkaneuvoja ei voisi enää auttaa. Kai-

kissa tapauksissa ei välttämättä tehdä edes mitään suurempia toimenpiteitä, riittää, että priorisoidaan velallisen laskut. Velkaantuneisuudessa ei myöskään ole mitään euromääräistä alarajaa, etteikö voisi hakea velkaneuvojan apua. Riittää, että henkilöllä on esimerkiksi vain yksi lasku, jonka hän kokee hankalaksi ja hakee neuvontaa sen vuoksi. Joskus avuksi saattaa riittää pelkkä puhelinsoitto ja keskustelu talous- ja velkaneuvojan kanssa. (Lattunen, henkilökohtainen tiedonanto 1.12.2011)

Laki talous- ja velkaneuvonnasta määrää talous- ja velkaneuvontapalveluiden järjestämisestä huolehtimisen aluehallintovirastolle ja kunnille. Kunnan tulee tehdä aluehallintoviraston kanssa kuntalain 2 §:n 2 momentissa tarkoitettu sopimus, jossa kunta sitoutuu huolehtimaan talous- ja velkaneuvontapalveluiden järjestämisestä kunnan asukkaille. Aluehallintovirasto ja kunnat voivat sopia, että kunta huolehtii tehtävästä yhden tai useamman kunnan puolesta, mutta aluehallintovirasto vastaa talous- ja velkaneuvonnan tarvittavasta riittävydestä viraston toimialueella. Kuluttajavirastolle kuuluu kuitenkin talous- ja velkaneuvonnan yleinen johto, ohjaus ja valvonta. (Laki talous- ja velkaneuvonnasta 4.8.2000/713, 2 §, 3 §; Kuntalaki 17.3.1995/365, 2 §)

Joissain tapauksissa velallinen saattaa miettiä velkaneuvojan valintaa yli kuntarajojen, syynään esimerkiksi ettei kehtaa puhua asioistaan kunnan tutulle talous- ja velkaneuvojalle tai siksi etteivät kemit ole kohdanneet. Kirsti Lattunen kertoo, että ”periaate on se, että oman kunnan talous- ja velkaneuvonnassa asioidaan. Koska peruskorvaus talous- ja velkaneuvontapalvelujen tuottamisesta maksetaan vuosittain kunnan asukasluvun perusteella sekä lisäkorvaus muilla perusteilla, tulisi joihinkin kuntiin kohtuuttomat kustannukset. Välillä tulee kuitenkin tilanteita, jolloin asiakas on ohjattava esimerkiksi oikeusapuun eturistiriitojen vuoksi. Mikäli hakemuksen yhteisvelkoja ottaa yhteyttä talous- ja velkaneuvojaan, voidaan hänet ohjata esim. vastavuoroisuusperiaatteella toiselle talous- ja velkaneuvojalle.” (Lattunen, henkilökohtainen tiedonanto 1.12.2011)

### 3.2 Talous- ja velkaneuvojan vaitiolovelvollisuus

Talous- ja velkaneuvojalle voi huoletta purkaa talousongelmansa, sillä talous- ja velkaneuvoja on lain mukaan salassapitovelvollinen sen mukaan mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa säädetään (Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta 21.5.1999/621). Maksuvaikeuksien ja velkojen kanssa solmuun joututua ei tilannetta kannata pitkittää, sillä se yleensä vain pahentaa tilannetta korkojen ja perintäkulujen kasvaessa. Tämä ei ole niin velallisen, kuin velkojienkaan etu. Siksi talous- ja velkaneuvojan luo kannattaa varata aika heti, kun huomaa taloustilanteensa muuttuneen kriittisesti. (Orivesi)

Talous- ja velkaneuvojan vaitiolovelvollisuus on ehdoton, mutta valtakirjan nojalla neuvoja voi keskustella velallisen asioista esimerkiksi diakonia- tai sosiaalityöntekijän kanssa (Lattunen, henkilökohtainen tiedonanto 1.12.2011). Talous- ja velkaneuvontaan tulevan tulee allekirjoittaa valtakirja, jolla hän antaa talous- ja velkaneuvojalle oikeudet neuvotella velallisen taloudellisen tilanteen korjaamiseksi asianomaisten velkojien kanssa ja tehdä selvityksiä velkatilanteesta. Valtakirjan nojalla talous- ja velkaneuvojalla on oikeus saada pankeilta, luotonantajilta, kunnan ja valtion viranomaisilta, sekä Kansaneläkelaitokselta pankkisalaisuuden ja salassapitosäännösten alaisia tietoja, joita tarvitaan valtakirjan tarkoituksen toteuttamiseksi. (Lattunen, henkilökohtainen tiedonanto 1.12.2011; Orivesi)

### 3.3 Toimenpiteet talous- ja velkaneuvonnassa

Käytännössä talous- ja velkaneuvojan luo valmistautuminen tapahtuu ensin ajan varauksella, jonka jälkeen neuvoja lähettää henkilölle kotiin asiakirjan, jossa on tarkat neuvot, mitä kaikkea asiapapereita pitää ottaa mukaan tapaamiseen. Pääpiirteittäin mukana tulisi olla sekä velallisen, että myös hänen avio-/avopuolison tositteet kaikista seuraavista:

- Vakituiset tulot: palkkalaskelma, eläkeilmoitus, lastenhoidontuki, elatustuki- tai asumispäätöstuki, työttömyyspäivärahamaksu, sekä muut mahdolliset tuloselvitykset

- Vakituiset menot: asumiskustannukset (esimerkiksi vuokrasopimus, kotivaakuutus, sähkö, kiinteistövero, tiemaksu), lasten menot (päivähoitomaksut, maksetut elatusavut, ynnä muut sellaiset), pakolliset sairauskulut kuukausittain (reseptit, kuitit) ja työmatkakustannukset
- Velat ja vastuut: ulosotosta asianosaistuloste, pankkilainatodistus, mahdolliset takausvastuut, sekä kaikki laskut
- Muut liitteet: viimeisin verotuspäätös, verotustodistukset kolmelta viimeiseltä verotusvuodelta
- Lisäksi mahdollisen konkurssiin päätyneen yritystoiminnan osalta konkurssituomio ja pesäluettelo, eläkerekisteriote työhistoriaa selventämään, sekä itse laadittu velkaantumishistoria (omat käsitykset velkaantumiseen johtaneista syistä) (Lattunen, henkilökohtainen tiedonanto 1.12.2011)

Velallinen voi myös itse vaikuttaa asioidensa kuntoon saamiseksi esimerkiksi ottamalla yhteyttä velkoihin ja sopia maksuista (jos velkoja on vähän). Velallisen ei kuitenkaan tule luvata velkojille maksavansa enempää kuin pystyy. Laskuja kannattaisi maksaa siten, että tärkeysjärjestyksessä ylimpänä olisivat elämiseen kuuluvat laskut, kuten vuokra, sähkö, ja ruoka. (Lattunen, henkilökohtainen tiedonanto 1.12.2011)

Talous- ja velkaneuvoja auttaa velallista hyvin kokonaisvaltaisesti. Velallista hoidetaan niin ihmisenä kuin myös hänen asioitaankin. Velkaneuvonnassa voidaan mennä tapauskohtaisesti hyvinkin henkilökohtaiselle tasolle, jolloin talous- ja velkaneuvoja on yhtä lailla psykologin roolissa kuunnellen asiakkaan huolia, kuin myös konkreettisten asioiden hoitajana auttaen kädestä pitäen. Talous- ja velkaneuvoja voi käydä asiakkaan kanssa esimerkiksi hoitamassa asioita pankissa, ulosotossa, Kansaneläkelaitoksessa ja muissa virastoissa. Empatia- ja myötäelämisen kyky ovat myös osa talous- ja velkaneuvojan ammattitaitoa. (Lattunen, henkilökohtainen tiedonanto 1.12.2011)

Velallinen voi saada talous- ja velkaneuvojalta apua niin kauan, kuin vain kokee tarvitsevänsä. Talous- ja velkaneuvoja ei kuitenkaan ole mitenkään yhteydenpitovelvollinen velallista kohtaan, vaan velallisen tulee itse ottaa neuvojaan yhteyttä, jos tarvitsee apua prosessin aikana. Jos velallisen elämäntilanteessa tapahtuu maksuohjelman aikana jotain muutoksia, esimerkiksi joutuu työttömäksi, tapahtuu avioero tai muu

maksukykyyn vaikuttava muutos, tulee muuttuneesta tilanteesta ilmoittaa heti talous- ja velkaneuvojalle. (Lattunen, henkilökohtainen tiedonanto 1.12.2011)

Talous- ja velkaneuvojan velvollisuus on kuitenkin hoitaa velkaantuneen asia mahdollisimman hyvin ja viivytyksettä siitä, kun velallinen tulee asiakastapaamiseen. Velallisen asiaa ei saa jättää makaamaan ja esimerkiksi neuvottelu aika varataan yleensä viimeistään kuukauden päähän ajan varauksesta. Vuonna 2009 talous- ja velkaneuvonnassa käyneiden keskimääräinen jonotusaika ensimmäiselle tapaamiselle oli 39 vuorokautta. Eri yksiköiden välillä oli vaihtelua nolasta 141 vuorokauteen. Vuoden 2009 talousarviossa eduskunta asetti jonotusajan korkeintaan 60 vuorokauteen. (Helesuo, 2010, 2-3; Lattunen, henkilökohtainen tiedonanto 1.12.2011)

### 3.4 Muita mahdollisia apuväyliä velkaantuneelle

Maksuongelmansa todenneille tarjotaan apua myös muilta tahoilta, kuten maksuttomista auttavista puhelimista, sekä verkkosivuja. Takuu-Säätiön verkkosivuilla on linkkejä aiheeseen liittyen useille eri verkkosivuille ja puhelinnumeroihin (Takuu-Säätiö). Auttavissa puhelimissa voi saada apua talousasiantuntijoilta luottamuksellisesti nimettömänäkin soittamalla. Verkkosivuilla tarjotaan esimerkiksi vertaistukea keskustelupalstojen avulla. Myös yleinen kuunteleva puhelin voi auttaa silloin, kun kaipaa psyykkistä tukea, eikä niinkään teknistä apua velkojen hoitoon. Kuunteleva puhelin tarjoaa kuuntelijan ja tukijan perjantaista sunnuntaihin. (Mielenterveyshelmi)

## 4 VELKAJÄRJESTELYN EDELLYTYKSET

### 4.1 Yleistä

Mikäli kaikki velkajärjestelyn edellytykset täyttyvät, eikä ole muita velkajärjestelylain mukaisia esteitä, voi tuomioistuimien aloittaa velkajärjestelyn ja vahvistaa maksuohjelman. Yksityishenkilön velkajärjestelyn yleisiä edellytyksiä ovat etenkin henkilön

pitkäaikaisen maksukyvyttömyyden ja ylivoimaisen velkataakan toteaminen, sekä velallisen pyrkimys sovintoon velkojen kanssa. (Kuluttajavirasto)

Tuomioistuimien tekee siis päätöksen myönnetäänkö henkilölle velkajärjestely ja se harjoittaa velkajärjestelyn edellytyksiä kahdessa vaiheessa, ensin velkajärjestelyn aloittamis- ja päätöksen yhteydessä ja toisen kerran kun maksuohjelma vahvistetaan. Toisessa vaiheessa edellytyksiin otetaan kuitenkin kantaa vain, jos joku velkojista on ilmoittanut poikkeavan mielipiteen. Velkajärjestelyn edellytykset voidaan jakaa neljään osaan; ensimmäisenä edellytyksenä on maksukyvyttömyys. Mikäli velallinen selviää veloistaan esimerkiksi myymällä perusturvaan kuulumatonta omaisuuttaan tai palkan ulosmittauksella kertyy veloille kohtuullisessa ajassa riittävä suoritus, ei velkajärjestely tule kysymykseen. Velkajärjestelyä ei voida aloittaa myöskään silloin, jos maksukyvyttömyys on tilapäistä esimerkiksi opiskelun, äitiysloman tai väliaikaisen työttömyyden vuoksi. Jos työttömyys on kestänyt niin pitkään, ettei sitä katsota enää tilapäiseksi, voidaan velkajärjestely myöntää. Toisekseen velkajärjestelyn aloittamisen edellytyksenä on maksukyvyyn heikentyminen olosuhteiden olennaisen muutoksen vuoksi, kuten esimerkiksi työttömyyden, työkyvyttömyyden tai sairauden vuoksi, pääasiallisesti kuitenkin ilman velallisen omaa syytä. Vaihtoehtoisesti velkajärjestelyn aloittamiseen voi olla painava syy, eli maksukykyyn nähden kohtuuttoman suuri velkataakka (ylivoimainen velkataakka). Neljäntenä edellytyksenä velkajärjestelyn aloittamiselle on, että velallinen on ensin pyrkinyt sovintoon velkojensa kanssa. Velkajärjestelylle ei saa myöskään olla laissa todettua estettä (VJL 10 §). (Koulu, Havansi, Korkea-Aho, Lindfors & Niemi, 2009, 877; Laki yksityishenkilön velkajärjestelystä 25.1.1993/57, 10 §; Kuluttajavirasto 2011, 7)

#### 4.2 Velallisen velvollisuus pyrkiä sovintoratkaisuun

Ennen kuin velallinen hakeutuu velkajärjestelyyn, tulee hänen yrittää sovintoratkaisua velkojen kanssa taloudellisen tilanteensa korjaamiseksi. Jos vapaaehtoista sovintoratkaisua ei synny tai se on mahdotonta puuttuvan maksukyvyyn vuoksi, voi tämän jälkeen velkajärjestely tulla kyseeseen. Tuomioistuimen ei tarvitse myöntää velkajärjestelyä, jos velallinen on jättänyt selvittämättä mahdollisuuden sovintoratkaisuun



velkojen kanssa. (Hietala & Lehtonen 1998, 40-41; Laki yksityishenkilön velkajärjestelystä 25.1.1993/57, 11 §)

Velkajärjestelyn edellytyksenä toimivalla pyrkimyksellä sovintoratkaisuun tarkoitetaan yritystä päästä kokonaisvaltaisella sopimuksella tai sopimuksilla saamaan ratkaisu velallisen koko velkatilanteeseen. Tällaista sovintoratkaisua kutsutaan myös velkasovinnoksi tai sopimukseen perustuvaksi velkajärjestelyksi. Velkajärjestelylain 85 §:ssä säädetään tällaisen järjestelyn oikeusvaikutuksista, että ne eivät saa olla velallista kohtaan ankarampia kuin tuomioistuimessa vahvistettu velkajärjestely olisi. Velkajärjestelylain 44 §:n säännöksiä sovelletaan tällaisen velkajärjestelyn muuttamiseen, elleivät osapuolet ole sopineet toisin. (Koulu, ym. 2005, 875; Laki yksityishenkilön velkajärjestelystä 25.1.1993/57, 85 §, 44 §)

Neuvotteluvaiheessa velallisen tulee itse ottaa yhteyttä velkoihin ja yrittää selvittää heidän kanssaan maksukyvyttömyyteen liittyvät ongelmat. Talous- ja velkaneuvonta auttaa sovintoneuvotteluissa velkojen kanssa. Laissa ei ole tarkempaa määritelmää kuinka ja milloin sovintomahdollisuudet olisi selvitettävä. Riittää, että velallinen tekee vapaamuotoisen selvityksen yhteydenpidostaan velkoihin ja heidän suhtautumisesta esitettyihin sovintoratkaisuihin. Sovintoesitykseen liitetään kaikki maksukyvyn vaikuttavat seikat, eli varallisuus, tulot ja ansaintamahdollisuudet, välttämättömät elinkustannukset, mahdolliset elatusvelvollisuudet, sekä muut taloudelliseen asemaan vaikuttavat seikat. (Hietala & Lehtonen 1998, 40-41)

Lain tarjoamat keinot eivät sido velallista neuvotteluissa velkojen kanssa. Alkuperäinen velkasuhde perustuu velallisen ja luotonantajan väliseen sopimukseen, jota voi uudella sopimuksella muuttaa vapaasti. Muutostoimenpiteet eivät kuitenkaan saa suosia ketään velkojista toisen kustannuksella. Jos velallinen on antanut yhdelle velkojista muita turvatumman aseman, niin tällainen sopimaton suosiminen voi muodostaa velkajärjestelylle esteen. (Hietala & Lehtonen 1998, 40-42)

Laissa on määräykset sopimukseen perustuvan velkajärjestelyn laiminlyönnistä ja muuttamisesta. Samat säädökset, mitkä koskevat velkajärjestelyn maksuohjelman raukeamista, koskevat myös soveltuvien osin vapaaehtoisen velkajärjestelyn purkamista. Velallisen ja velkojan välisessä sopimusehdossa sovitut vapaaehtoisen velka-

järjestelyn purkamisen edellytykset ja vaikutukset, tai laiminlyönnin seuraamukset eivät kuitenkaan voi olla velallisen kannalta ankarammat, kuin laissa on säädetty tuomioistuimessa vahvistetun maksuohjelman laiminlyönnin varalle (42 §). Jos velallisen ja velkojien välisessä sopimusehdossa ei ole muuta määritelty, voidaan sopimusta muuttaa velallisen tai velkojien toimesta samoin perustein kuin maksuohjelmaakin voidaan (44 §). Jos osapuolet eivät pääse sopimukseen muutoksista kahden kuukauden kuluessa siitä, kun muutosvaatimus on saatettu toisen osapuolen tietoon, voi sopimuksen muutosta vaatinut osapuoli vaatia tuomioistuimelta päätöstä sopimuksen muuttamisesta. (Laki yksityishenkilön velkajärjestelystä 25.1.1993/57, 42 §, 44 §)

#### 4.3 Maksukyvyttömyys, olosuhteiden muutos ja painava syy

Velkajärjestelylain 3 §:n 2. kohta määrittelee maksukyvyttömyyden tarkoittavan sitä, että velallinen on muuten kuin tilapäisesti kykenemätön maksamaan velkojaan niiden erääntyessä. Maksukyvyttömyyttä arvioitaessa tulee ottaa huomioon VJL 4 §:n määrittämät asiat:

- 1) velallisen varallisuuden rahaksi muuttamisesta syntyvät varat
- 2) velallisen tulot ja ansaintamahdollisuudet huomioon ottaen ikä, työkyky ja muut olosuhteet
- 3) velallisen välttämättömät elinkustannukset
- 4) velallisen elatusvelvollisuus
- 5) muut velallisen taloudelliseen asemaan vaikuttavat seikat.

(Laki yksityishenkilön velkajärjestelystä 25.1.1993/57, 3 §, 4 §)

Näitä samoja säännöksiä sovelletaan myös silloin, kun päätetään maksuohjelman sisällöstä. Jos kuitenkin velallinen näiden säännösten mukaan laskettuna pystyisi selviytymään veloistaan ilman velkajärjestelyä niiden erääntyessä, ei häntä voida todeta maksukyvyttömäksi. Maksukyvyttömyyden tulee myös täyttää toinen kahdesta lisäedellytyksestä, joita ovat maksukyvyttömyyden johtuminen sosiaalisesta suoritusesteestä, tai velkajärjestelyyn on muuten hyvin painavia perusteita. Sosiaalinen suorituseste tarkoittaa tilannetta, jossa maksukyvyttömyys johtuu pääosin sairaudesta, työkyvyttömyydestä, työttömyydestä, tai muusta olosuhteiden muutoksesta, joka on

aiheuttanut oleellisen maksukyvyn heikkenemisen, eikä ole aiheutunut velallisen omasta syystä. Työttömyys on mainittu yleisimmin syyksi maksukyvyttömyyteen velkajärjestelyhakemuksissa, mutta muiksi sosiaalisiksi suoritusesteiksi on hyväksytty myös muutos asumisolosuhteissa (vuokrasuhteen päättyminen), tai perhesuhteissa (avioero tai perheenjäsenen kuolema tai tapaturma), tai työsuhteessa (ansioden väheneminen). Velallisen tulee kuitenkin ottaa huomioon, että hänen on tarvittaessa näytettävä toteen, ettei työttömyys tai ansioiden väheneminen johdu hänestä itsestään. Painavia perusteita etsittäessä otetaan huomioon velkojen määrä ja niihin liittyvien velvoitteiden suuruus suhteutettuna velallisen maksukykyyn, sekä tilanne, jolloin velallinen ei kohtuudella kykene parantamaan maksukykyään selviytyäkseen veloistaan aiheutuvista menoista (Laki yksityishenkilön velkajärjestelystä 25.1.1993/57, 9 §). (Koulu ym. 2009, 878-879)

#### 4.4 Väliaikainen syy velkajärjestelyn esteenä

Vaikka muut velkajärjestelyn edellytykset täyttyisivät, voi velkajärjestely estyä vielä VJL 9 §:n määrittämästä väliaikaisesta syystä. Velkajärjestelyä ei voida myöntää, jos velallisella ei ole väliaikaisena pidettävästä syystä maksuvaraa, tai jos velallinen ei tästä syystä ole maksukykyinen maksaakseen tavallisia velkojaan vähäisenä pidettävää määrää enempää. Velallisen ansaintamahdollisuudet otetaan erityisesti huomioon syyn väliaikaisuutta ja maksuvaran määrää arvioitaessa. Väliaikaisina syinä pidetään esimerkiksi opiskelua ja lyhytaikaista työttömyyttä, sekä suhteellisen uutta elinkeinotoimintaa. Opiskelun katsotaan olevan väliaikainen syy, koska velallinen todennäköisesti pyrkii opintojen jälkeen työelämään ja pystyy tällöin jo maksamaan velkojaan. Velallinen ei kuitenkaan menetä oikeuttaan velkajärjestelyyn väliaikaisen syyn vuoksi, vaan velkajärjestelyn mahdollisuus siirtyy myöhempään ajankohtaan. Velallisen on mahdollista hakea velkajärjestelyyn uudelleen, kun väliaikainen syy on poistunut. (Rikalainen & Uitto 2008, 284, Laki yksityishenkilön velkajärjestelystä 25.1.1993/57, 9 §)

Jos velkajärjestelyä on haettu ja hakemus on hylätty, auttaa talous- ja velkaneuvoja velallista myös tästä eteenpäin. *”Yleensä muut järjestelykeinot on jo mietitty ennen velkajärjestelyn hakemista. Käräjäoikeuden päätöksen jälkeen käydään*

*läpi syyt, mitkä johtivat hylkäykseen. Mikäli velkaantumisesta on kulunut liian vähän aikaa, voi uuden hakemuksen tehdä muutaman vuoden päästä. Velkajärjestely voidaan hylätä esimerkiksi väliaikaisena pidettävästä työttömyydestä johtuen. Uusi hakemus voidaan tehdä heti, kun voi osoittaa työllistyneensä. ” (Lattunen, henkilökohtainen tiedonanto 1.12.2011)*

## 5 VELKAJÄRJESTELYN VAIHEET

### 5.1 Hakemus

Velkajärjestelyhakemus jätetään aina velallisen kotipaikkakunnan käräjäoikeudelle käsiteltäväksi. Hakemus tulee tehdä kirjallisena virallisella velkajärjestelyhakemuksella, joita saa esimerkiksi käräjäoikeuksien kanslioista ja Internetistä. Velkaselvityksen työläyden vuoksi on suositeltavaa kääntyä kunnallisen Talous- ja velkaneuvonnan puoleen (Lattunen, henkilökohtainen tiedonanto 1.12.2011). Vuonna 2009 hakemuksista 89 % tulee talous- ja velkaneuvonnan kautta (yhteensä 2854 käräjäoikeuteen jätettyä hakemusta ja velkaneuvonnan kautta jätettyä 2541 hakemusta) (Hellesuo, S. 2010, 6). Velkajärjestelyhakemuksen saa tulostettua myös oikeuslaitoksen www-sivuilta linkistä: <http://www.oikeus.fi/11963.htm> (Oikeuslaitos).

Velkajärjestelyhakemus on siis tehtävä oikeusministeriön vahvistamalla lomakkeella ja siihen tulee liittää yksityiskohtainen selvitys velallisen tuloista, varoista ja veloista. VJL 11 a §:ssa määritellään vielä tarkemmin, että velallisen tulee selvittää velan ottamisen ja maksukyvyttömyyden syyt, sekä selvittää millä varoilla velka oli tarkoitus maksaa takaisin. Velkajärjestely tulee vireille heti velallisen jätettyä hakemuksensa kotipaikkansa käräjäoikeuteen. Velkajärjestelymenettelyn oikeusvaikutuksista pääosa tulee voimaan vasta kuitenkin tuomioistuimen tehtyä päätöksensä velkajärjestelyn aloittamisesta. Tuomioistuin tekee päätöksen aloittamisesta mikäli VJL 9 §:n mukaiset edellytykset täyttyvät, eikä VJL 10 §:ssä lueteltuja esteitä ole. Tuomioistuimen tulisi ottaa edellytykset ja esteet huomioon huolimatta siitä, onko velkoja vedonnut edellytysten puuttumiseen tai esteiden olemassaoloon. Tuomioistuimen tulee tilanteen vaatiessa ryhtyä itse toimenpiteisiin selvityksen hankkimiseksi. Lisäselvityksen

hankkimisen kriteereiksi on asetettu selvityksen hankkimisen aiheellisuus, tarpeellisuus tai velkojan vaatimus. Suurin osa velkajärjestelyhakemuksista valmistellaan talous- ja velkaneuvonnassa. Talous- ja velkaneuvoja auttaa myös mahdollisten lausumien laatimisessa ja voi toimia avustajana, mikäli järjestetään suullinen käsittely käräjäoikeudessa (Lattunen, henkilökohtainen tiedonanto 1.12.2011). (Koulu & Niemi-Kiesiläinen 1999, 23-27; Laki yksityishenkilön velkajärjestelystä 25.1.1993/57, 9 §, 10 §, 11 a §)

## 5.2 Menettely käräjäoikeudessa

Kirjallisen hakemuksen käräjäoikeuteen jättämisen jälkeen varaa käräjäoikeus ainkin suurimmille velkojille tilaisuuden esittää kirjallinen lausuma velkajärjestelyn edellytyksistä ja esteistä. Myös suullinen käsittely, johon kutsutaan paikalle sekä velallinen että velkojat on mahdollinen. Kolmanneksi, kun velkojia on kuultu ja edellytykset ja esteet tutkittu, käräjäoikeus joko hylkää hakemuksen, jolloin asian käsittely päättyy siihen, tai päättää aloittaa velkajärjestelyn. Aloituspäätöksestä seuraa velallista suojaava niin sanottu rauhoitus aika, jolloin velkojat pääsääntöisesti eivät voi periä velkojaan. Velkajärjestelyasia voidaan käsitellä yhtä hyvin kansliassa, kuin myös yhden tuomarin istuntokokoonpanossa, yleisimmin velkajärjestelyasiat on käsitelty yhden tuomarin kokoonpanossa, myös silloin jos tapaus on ollut riitaisa (Koulu ym. 2009, 908). Samalla käräjäoikeus määrää tarvittaessa asiaan puolueettoman selvittäjän. (Kuluttajavirasto 2011, 10)

### 5.2.1 Selvittäjä

Seuraavaksi mahdollinen selvittäjä laatii maksuohjelmaehdotuksen, tai jos selvittäjää ei ole määrätty, tekee sen velallinen yhdessä talous- ja velkaneuvojan kanssa. Maksuohjelmaehdotuksen laatimisen jälkeen varataan vielä kaikille osallisille tilaisuus esittää kirjallinen mielipide maksuohjelman sisällöstä. Mikäli maksuohjelmaa muutetaan tässä vaiheessa, toimittaa selvittäjä muutetun maksuohjelman vielä nähtäväksi osallisille. Mikäli kukaan ei lausu mitään, toimittaa selvittäjä maksuohjelman käräjäoikeudelle vahvistettavaksi. Käräjäoikeus tutkii maksuohjelmaehdotuksen sen pohjalta miten velallinen, velkojat, mahdolliset takaajat tai kanssavelalliset ovat asiaan

puuttuneet. Käräjäoikeus joko hyväksyy maksuohjelmaehdotuksen, jolloin se vahvistaa maksuohjelman, tai jos tuomioistuimen tietoon on tullut jotain sellaisia seikkoja, jotka voivat olla esteenä velkajärjestelylle, palauttaa se ehdotuksen takaisin selvittäjälle uudelleen muokkausta varten. Sekä maksuohjelman vahvistamis-, että hylkäyspäätöksestä voi valittaa ylempiin tuomioistuihin. (Kuluttajavirasto 2011, 10; Lattunen, henkilökohtainen tiedonanto 1.12.2011)

Selvittäjä on oikeutettu saamaan työstään ja hänelle aiheutuvista kustannuksista palkkion. Velallinen on itse ensisijaisesti vastuussa palkkion maksusta, mutta korkeintaan kuitenkin neljän kuukauden maksuvaraa vastaavalta osalta ja sen ylittävstä osasta vastaa valtio. Jos velkajärjestelyhakemus hylätään, tai maksuvaraa ei ole, vastaa valtio palkkion maksusta kokonaisuudessaan, paitsi jos hylkääminen johtuu velallisen menettelyyn liittyvistä laiminlyönneistä. (Koulu ym. 2009, 915)

### 5.2.2 Selvittäjän kelpoisuus

Velkajärjestelyssä voidaan siis määrätä selvittäjä, mikäli se on tarpeen velallisen taloudellisen tilanteen selvittämiseksi, omaisuuden rahaksi muuton vuoksi, tai muuten velkajärjestelyn toteutuksen takia. Myös riittaisuuden tai muun epäselvyyden vuoksi lisäsuoritusten vahvistamista koskevissa asioissa voidaan tarvita selvittäjää. Tuomioistuin määrää selvittäjän velkajärjestelyn aloituspäätöksen yhteydessä. (Laki yksityishenkilön velkajärjestelystä 25.1.1993/57, 64 §)

Nykyään selvittäjä voidaan määrätä myös velallisen esityksestä, mikäli hän täyttää kelpoisuusvaatimukset. Selvittäjän tulee olla henkilö, jolla on tarpeellinen pätevyys, sillä tehtävät vaativat oikeudellista ja taloudellista tietämystä. Selvittäjällä onkin tämän vuoksi mahdollisuus käyttää apunaan asiantuntijoita. Selvittäjän tulee olla täysivaltainen, rehellinen, ei ole itse konkurssissa, eikä hänen toimintakelpoisuuttaan ole rajattu. Selvittäjältä vaadittujen kyvyn, taidon ja kokemuksen osalta vaatimustaso riippuu toki tapauksen laajuudesta ja vaikeudesta. Selvittäjän tulee lisäksi nauttia luottamuksesta velkojien keskuudessa, sillä selvittäjän velvollisuus on huolehtia yhtä tasapuolisesti kaikkien velkojien eduista. Selvittäjän tulee olla myös riippumaton ve-

lallista kohtaan, eli hän ei voi toimia velallisen asiamiehenä. (Koulu ym. 2009, 909; Pinomaa 2009, 62-63; Laki yksityishenkilön velkajärjestelystä 25.1.1993/57, 65 §)

Käytännössä selvittäjän tehtäviä hoitaa usein asianajaja, muu juristi, tai muuten nimenomaan selvittäjän tehtäviin perehtynyt henkilö. Mitään nimenomaista ammattia tai tutkintoa ei kuitenkaan vaadita. Jos tapaus ei vaadi selvittäjää laisinkaan, voi avustaja, joka on usein velallista hakemuksessa avustanut talous- ja velkaneuvoja, laatia ehdotuksen maksuohjelmaksi. (Koulu ym. 2009, 915)

### 5.2.3 Selvittäjän tehtävät

Selvittäjän tärkein tehtävä on laatia maksuohjelmaehdotus ja hoitaa muut tuomioistuimen hänelle määräämät tehtävät. Selvittäjä on myös velvollinen saattamaan tuomioistuimen tietoon, jos hän saa selville jotain sellaista tietoa, mikä saattaisi aiheuttaa velallisen hakemuksen hylkäämisen. Selvittäjän mahdollisiin tehtäviin voi lukeutua myös huolehtiminen velallisen varallisuuden rahaksimuutosta, sekä niistä kertyvien varojen tilittämisestä. Selvittäjälle voidaan antaa myös esteiden tutkintatehtäviä ja selvittäjällä tulee olla yhtä suuret tiedonsaantivaltuudet kuin velallisellakin (Koulu ym. 2009, 915). Tuomioistuin voi määrätä selvittäjän toimittamaan velalliselle ja velkojille tiettyjä tiedoksiantoja, esimerkiksi määröpäivän, johon mennessä velkojien tulee ilmoittaa velkojen määrä, sekä määrätä päivämäärä, johon mennessä velkojien on toimitettava kirjallinen lausuma velallisen hakemuksesta ja maksuohjelmaehdotuksesta. Määröpäivän tulee olla sellainen, että asianosaisilla on kohtuullinen aika laatia lausumansa. Selvittäjän tulee neuvotella velallisen ja velkojien kanssa laatiessaan maksuohjelmaehdotusta ja maksuohjelmaehdotusta palautettaessa tulee liittää selvittäjän tiivistelmä velallisen ja velkojien lausumista. (Laki yksityishenkilön velkajärjestelystä 25.1.1993/57, 66 §, 54 §, 55 §)

### 5.3 Velkajärjestelyn aloitus

Velkajärjestely tulee vireille, kun oikeusministeriön vahvistaman kaavan mukainen hakemus on toimitettu tuomioistuimen kansliaan. Hakemuksen voi jättää kotikuntansa käräjäoikeuteen velallinen yksin tai kanssavelallisen tai takaajan kanssa, tai avio-

puolisot. Hakemukseen velallisen tulee ilmoittaa kaikki velkansa, varansa, tulonsa ja menonsa, sekä mahdolliset elatusvelvollisuudet. Hakemukseen voi liittää myös velallisen ehdotuksen maksuohjelmasta ja selvittäjästä. (Rikalainen & Uitto 2008, 280)

Yhteishakemuksella voi olla merkitystä velkajärjestelyn sisältöön. Tällöin samalla kertaa voidaan järjestää suhde velkojaan ja velallisten keskinäiset suhteet. Aviopuolisoiden hakemukset käsitellään yhdessä, koska puolison taloudellinen asema vaikuttaa toisen puolison maksukykyyn. Samat syyt puoltavat myös takaajan ja velallisen yhteistä hakemusta. Velkajärjestelyn hakeminen on yksin velallisen päätösvallassa ja näin ollen siis täysin vapaaehtoista. Velkojat eivät ole oikeutettuja hakemaan velkajärjestelyä, mutta heidän kantansa velallisen sovintoesitykseen on merkittävä asian etenemistapaa päätettäessä. (Hietala & Lehtonen 1998, 43)

Tuomioistuin kuulee ensin yleensä velkojia ennen kuin velkajärjestely aloitetaan. Kuuleminen tapahtuu yleensä kirjallisesti, mutta epäselvissä tapauksissa se voi tapahtua myös suullisesti. Velkojat voivat kuulemisessa ottaa kantaa velkajärjestelyn mahdollisiin esteisiin tai edellytyksiin, tai vaatia kirjallisessa lausumassa asian siirtämistä suulliseen kuulemiseen. Kirjallinen lausuma tulee toimittaa käräjäoikeudelle määrääjassa, sillä käräjäoikeus tekee asiasta päätöksen, jos velkoja ei ole antanut pyydettyä lausumaa. (Rikalainen & Uitto 2008, 280)

#### 5.4 Velkajärjestelyn alkamisen oikeusvaikutukset

Velkajärjestelyn aloittamispäätöstä tehdessään tuomioistuin ottaa kantaa velkajärjestelyn edellytyksiin ja esteisiin. Jos tuomioistuin päättää velkajärjestelyn aloittamisesta, määrää se asiaan yleensä myös selvittäjän. Selvittäjän ensisijaisiin tehtäviin kuuluu siis laatia ehdotus maksuohjelmaksi. Velkajärjestelyn viimeisimmissä vaiheissa ennen velkajärjestelyn ja maksuohjelman vahvistamista tuomioistuin määrää maksuohjelmaehdotuksen jättämisen määräpäivän ja muita sen käsittelyn kannalta olennaisia määräpäiviä. Samassa päätöksessä tuomioistuin määrää myös velkojille määräpäivän, johon mennessä heidän tulee ilmoittaa saataviensa suuruus, jos ne eroavat velallisen ilmoittamista. Velkojat saavat siis myös tilaisuuden lausua mielipiteensä maksuohjelmaehdotuksesta ja velkajärjestelyn edellytyksistä. Jos velkoja laiminlyö



ilmoittamisen, otetaan saatavat huomioon velallisen ilmoittaman suuruusina. Näiden jälkeen tuomioistuin vahvistaa velkajärjestelyn ja maksuohjelman. Siihen asti kun maksuohjelma vahvistetaan, on velkajärjestelyn alkamisen oikeusvaikutukset kuitenkin voimassa. Maksuohjelma alkaa yleensä vahvistamispäivänä, ellei päätöksestä muuta ilmene. Velkajärjestelyn aloittamispäätöksestä alkaen astuu voimaan maksu- ja perintäkielto. Tällöin myös viivästyskoron kertyminen velkajärjestelyn piiriin kuuluvalla velalla keskeytyy. Velkajärjestely voidaan kuitenkin vielä tässä vaiheessa hylätä, jos ilmenee esteitä tai puuttuvia edellytyksiä. (Koulu ym. 2009, 875-876, 914, 934; Rikalainen & Uitto 2008, 287)

#### 5.4.1 Velallisen maksukielto

Maksukielto estää velkajärjestelyn alettua velallista maksamasta velkajärjestelyn piiriin kuuluvaa velkaansa ja asettamasta siitä vakuutta. Jos velallinen maksukiellosta huolimatta tekee kiellettyjä maksusuorituksia, tulee maksun saajan palauttaa saadut maksut. Etuoikeutetun elatusavun maksamista maksukielto ei kuitenkaan estä, eikä velkajärjestelyn piiriin kuulumattomien maksujen maksamista. Velallisen tulee siis maksaa normaalisti kaikki velkajärjestelyn aloituspäätöksen jälkeen erääntyvät maksut, kuten esimerkiksi vuokran, puhelin- ja sähkölaskut. Kielto ei myöskään estä velallista suorittamasta vakuusvelkojalle velan ehtojen mukaisia korkomaksuja, jotka ovat erääntyneet velkajärjestelyn alkamisen jälkeen. Jos velallisella on ollut varallisuutta, joka on muutettu rahaksi ja tästä on aiheutunut rahaksimuuttokustannuksia, on velallinen oikeutettu maksamaan ne, sekä velat, joista varallisuus on ollut vakuutena. Tuomioistuin tai selvittäjä voi myös erikseen määrätä, että velallinen saa maksaa pienimmät, tietyn euromäärän alittavat velat, mikäli se on velkajärjestelyn kannalta tarkoituksenmukaista. Maksukielto on velallisen maksukyvyyn ylläpitämisen vuoksi merkittävä kielto, koska se toisin sanoen luo velalliselle velkajärjestelyn rahoituskeinon (Koulu ym. 2009, 754). (Rikalainen & Uitto 2008, 287-288)

#### 5.4.2 Velkojaan kohdistuvat oikeusvaikutukset

Velkojaan kohdistuvat oikeusvaikutukset ovat perintä-, täytäntöönpano- ja ulosmittauskielto. Perintäkielto estää velkojaa tekemästä mitään perintätoimia, kuten kar-

huamasta velkoja, irtisanomasta luottoa ja realisoimasta vakuutta. Myös ennen velkajärjestelyä aloitetut perintätoimet pitää keskeyttää. Velkoja voi kuitenkin poikkeustapauksissa realisoida velallisen vakuutta, jos vakuus ei kuulu perusturvaan ja jos tuomioistuimien myöntää VLJ:n 13§:n tai 15 §:n nojalla velkojan vaatimuksesta sille luvan. Perintäkielto ei myöskään estä velkojaa perimästä velkaa takaajalta. Velkoja ei siis voi purkaa maksuviivästyksen vuoksi sopimusta, joka kuuluu velkajärjestelyn piiriin (esimerkiksi vuokra- tai sähkösopimus), mutta perimistoimia voi kohdistaa sellaisiin maksamattomiin saataviin, jotka ei kuulu velkajärjestelyn piiriin (Rikalainen & Uitto 2008, 289-290). Ulosmittauskielto estää etuoikeutettua elatusapuvelkaa lukuun ottamatta velallisen omaisuuden ulosmittauksen velkajärjestelyn piiriin kuuluvasta velasta. Ulosottohakemuksen käsittely, sekä täytäntöönpano on keskeytettävä, jos ne on jo ehditty aloittaa. Täytäntöönpanokiello ei keskeyttää ulosmittaushakemuksen, tai jos ulosmittaus on jo toimitettu, täytyy ulosottomiehen säilyttää omaisuus kunnes tuomioistuin antaa määräyksen miten sen kanssa menetellään. Jos pakkohuutokauppa on jo kuulutettu, se pidetään, paitsi jos omaisuus kuuluu velallisen perusturvaan, jonka velallinen saa säilyttää velkajärjestelyssä. (Koulu ym. 2009, 911-912; Koulu & Nieminen-Kiesiläinen 1999, 50; Laki yksityishenkilön velkajärjestelystä 25.1.1993/57, 13 §, 15 §)

### 5.5 Velallisen myötävaikutusvelvollisuus

Velallisella on niin kutsuttuna rauhoitusaikana, kun kiellot ovat voimassa mahdollisuus selvittää taloudellinen tilanteensa ja suunnitella tulevaisuuttaan. Jos velallinen on ennen velkajärjestelyn aloittamista käyttänyt suuren osan tuloistaan velkojensa maksuun, eikä velallisen palkkaa ulosmitata, voi velalliselle maksukiellon tultua voimaan jäädä käyttövaroja paljon aiempaa enemmän. Velallisen käyttövarojen käyttöä velkajärjestelyn aikana rajoittaa kuitenkin velallisen myötävaikutusvelvollisuus velkajärjestelyn käsittelyyn. Velallinen saa käyttää varojaan vain välttämättömiin elinkustannuksiinsa (joista tarkemmin maksuohjelma-kohdassa), etuoikeutettuun elatusapuvelkaan, vakuusvelan koron maksamiseen, sekä muihin mahdollisiin pieniin tuomioistuimen tai selvittäjän määräämiin velkoihin. Velallisen tulee säästää edellä mainittujen maksujen jälkeen jäävät varat, sillä niiden käytöstä velkojen maksuun määritellään tarkemmin maksuohjelmassa. Myötävaikutusvelvollisuus velvoittaa ve-

lallisen myös toimimaan kokonaisvaltaisesti siten, että hänen maksukykynsä parani. Tämä tarkoittaa esimerkiksi mahdollisuuksien mukaan paremmin palkatun työn vastaanottamista, osa-aikaisen työn vaihtamista kokoaikaiseen, halvempaan asuntoon muuttamista, kaikkien menojen minimointia ja perusturvaan kuulumattoman omaisuuden myyntiä. Jos velallinen rikkoo myötävaikutusvelvollisuuttaan, on se pätevä este velkajärjestelylle, sekä mahdollisesti myös seuraus rikosoikeudellisille seuraamuksille. (Koulu ym. 2009, 913-914)

## 6 VELKAJÄRJESTELYN ESTEET

### 6.1 Yleistä

Edellytyksien lisäksi velkajärjestelylle voi myös olla esteitä. Velkajärjestelyä ei voida myöntää ilman painavia syitä, jos velkajärjestelylle on jokin VJL:n 10 §:n määrittelemistä esteistä. Epärehellinen menettely velkaantuessa tai velkojen hoidossa on yleisin este velkajärjestelylle. Myös aikaisempi velkajärjestely on yleensä este uudelle velkajärjestelylle. (Kuluttajaliitto; Laki yksityishenkilön velkajärjestelystä 25.1.1993/57, 10 §)

Velkajärjestelylain kymmenkohtainen velkajärjestelyn esteluettelo on hyvin yksityiskohtainen ja sen tarkoituksena on lähinnä sulkea velkajärjestelystä pois henkilöt, joiden toimintatavat ovat olleet kyseenalaisia, eivätkä esimerkiksi rikostaustansa vuoksi ole kelvollisia velkajärjestelyyn. Esteiden pyrkimyksenä on heikentää mahdollisuutta velkajärjestelyn väärinkäytöksille. (Koulu ym. 2009, 883)

Käsitellessään velallisen velkajärjestelyhakemusta tuomioistuin päättää myös esteiden olemassaolosta, sekä onko esteestä huolimatta olemassa niin sanottu erityinen vastasyys velkajärjestelyn puoltamiselle. Ennen ratkaisuaan tuomioistuin kuulee ensin yleensä ainakin suurempia velkojia, joilla on mahdollisuus ottaa kantaa mahdollisten esteiden olemassaoloon. Jos esteitä ilmenee, velalliselle annetaan mahdollisuus esittää vastasyitä velkajärjestelyn myöntämiseksi. Myös suullisen käsittelyn järjestäminen on mahdollista, jos tuomioistuimessa todetaan velkajärjestelyn myöntämisen

edellytykset riittäisiksi. Velkajärjestelyä hakevalla, sekä velkojilla on mahdollista käyttää asian käsittelyn jokaisessa vaiheessa avustajaa. (Opuslex)

## 6.2 Rikospäätös

Velkajärjestelyä ei voida myöntää, mikäli velallinen on epäiltynä, syytettynä tai tuomittuna rikoksesta, jonka perusteella hänelle voidaan määrätä tai on jo määrätty maksuvelvollisuus. Estettä arvioidaan suhteessa rikoksen laatuun ja siitä aiheutuneen velan määrään, sekä huomioon otetaan vahingon kärsineen asema ja muut mahdolliset asiaan liittyvät seikat. Esteen tavoitteet kohdistuvat muihinkin kuin vain henkilöihin, jotka ovat tehneet rikoksia, joissa on tavoiteltu taloudellista etua. Tavoitteiden tulkinnassa pyritään painottamaan yleisesti rikosten törkeyttä. (Koulu ym. 2009, 883; Laki yksityishenkilön velkajärjestelystä 25.1.1993/57, 10 §, kohta 1)

## 6.3 Sopimaton menettely velkojia kohtaan elinkeinotoiminnassa

Velkajärjestelyn esteenä voi olla tilanne, jossa velat, tai ainakin merkittävä osa niistä ovat syntyneet elinkeinotoiminnassa ja velallinen on toiminut törkeän sopimattomasti velkojia kohtaan, tai on laiminlyönyt lakisääteisiä velvollisuuksiaan olennaisesti, tai menettely on ollut pääosin keinotteluluonteista. Toiminnan ei tässä kohdassa tarvitse täyttää rikostunnusmerkistöä, eikä siten tämän esteen edellytyksenä ole mikään tutkinta- tai oikeustoimenpide. Törkeän sopimaton menettely tarkoittaa esimerkiksi velkojen lisäämistä niin, että velkojien mahdollisuudet saada saataviaan ovat vähentyneet, verolainsäädännön rikkomista, tappiollisen liiketoiminnan jatkamista edun saavuttamiseksi itselle tai läheiselle, tai julkisen avustuksen tai tuen väärinkäyttämistä. Lakisääteisiä velvollisuuksia elinkeinotoiminnassa ovat esimerkiksi verojen ja työnantajamaksujen tilittäminen ja ilmoittaminen, sekä kirjanpidosta huolehtiminen. Näiden ja myös muiden työnantaja-asemaan liittyvien velvollisuuksien laiminlyöntien tulee olla taloudellisesti merkittäviä tai suunnitelmallisia ja systemaattisia muodostaakseen esteen velkajärjestelylle. (Koulu ym. 2009, 884-885; Laki yksityishenkilön velkajärjestelystä 25.1.1993/57, 10 §, kohta 3)

#### 6.4 Velkajärjestelyn väärinkäyttö

Koska velkajärjestely vapauttaa velkavastuusta joko kokonaan tai osittain, on todennäköistä, että järjestelyyn hakeutuu velallisia, jotka ovat niin sanotusti itse aiheuttaneet maksukyvyttömyytensä. Tahallinen maksukyvyttömyyden aiheuttaminen ja velkaantuminen velkajärjestelyä silmällä pitäen voidaan todeta esimerkiksi velallisen taloutensa hoitotavasta, sekä velkojen perusteesta ja syntyolosuhteista. Tällainen toimintatapa velkaantua luo esteen velkajärjestelylle. Velkajärjestelyn este on olemassa myös, jos velallinen on sopimattomasti heikentänyt taloudellista asemaansa, suosinut jotakuta velkojaa, tai muuten järjestellyt taloudellista asemaansa velkojen vahingoksi. Velallinen on esimerkiksi voinut käyttää tulojansa jonkun läheisensä hyväksi samalla kun on laiminlyönyt omia maksujaan ja velkojaan, tai lahjoittaa omaisuuttaan tai myydä sitä alihintaan. Myös perinnöstä luopuminen luo esteen velkajärjestelylle. (Koulu ym. 2009, 886-887; Laki yksityishenkilön velkajärjestelystä 25.1.1993/57, 10 §, kohta 7)

#### 6.5 Väärien tietojen luovuttaminen luottohakemukseen

Velkajärjestelylle muodostuu este, jos velallinen on antanut tahallaan vääriä tai harhaanjohtavia tietoja velkojalleen ja ne ovat oleellisesti vaikuttaneet luoton myöntämiseen, sekä menettely on ollut erittäin moitittavaa luoton määrä ja muut olosuhteet huomioituna. Tätä estettä sovelletaan niin elinkeinotoimintaan kuin yksityishenkilönkin velkaantumiseen. Väärien tai harhaanjohtavien tietojen antamisessa ei tässä lainkohdassa ole juurikaan tulkinnan varaa, mutta esteen muodostuminen painottuukin enemmän tietojen antamisen oleelliseen vaikuttavuuteen luoton myöntämiseen. Velallinen on voinut antaa väärää tietoa esimerkiksi tuloistaan, varallisuudestaan ja veloistaan, jotka ensisijaisesti vaikuttavat luottopäätöksen syntyyn. Velallisen menettelyn tulee kuitenkin olla erityisen moitittavaa, ja pelkkä vahingossa tapahtunut muistivirhe luottohakemusta täytettäessä ei riitä täyttämään erityisen moitittavuuden kriteerejä. (Koulu ym. 2009, 887-888; Laki yksityishenkilön velkajärjestelystä 25.1.1993/57, 10 §, kohta 8)

## 6.6 Velkaantuminen keinotteluluontoisessa elinkeinotoiminnassa

Velkajärjestelylle on este, jos suuri määrä velkaa on syntynyt elinkeinotoiminnassa, jonka toimintatapa on ollut keinotteluluontoista. Termi ”keinotteluluontoinen” kuulostaa hieman tulkinnanvaraiselta, joten se on määritelty tarkemmin tarkoittamaan pääosin velkarahoituksella harjoitettua toimintaa pääomamarkkinoilla, jossa tavoitteena on ollut suuret taloudelliset voitot tiedostaen samalla toimintaan sisältyvät huomattavat riskit. Käytännössä arvopaperi- ja kiinteistösijoittajien velkajärjestelyhakemukset on hylätty (Niemi-Kiesiläinen 1995, 195). Tämän lainkohdan tavoitteena ei kuitenkaan ole pois sulkea tuotannollista toimintaa harjoittavia, normaalin yrittäjäriskin ottaneita velallisia. (Koulu ym. 2009, 889; Laki yksityishenkilön velkajärjestelystä 25.1.1993/57, 10 §, kohta 3)

## 6.7 Ilmeisen kevytmielinen velkaantuminen

Oikeuskäytännössä yleisimmin eteen tullee esteeksi on ilmennyt ilmeisen kevytmielinen velkaantuminen. Ilmeisen kevytmielisestä velkaantumisesta on kyse silloin, jos velallisen olisi pitänyt jo velkaa ottaessaan ymmärtää, ettei pysty maksamaan velkaa koskaan takaisin. Ilmeisen kevytmielisestä velkaantumisesta on käytetty myös hieman kuvaavampaa ilmaisu ”piittaamattomuus velkojen takaisinmaksusta”, ja piittaamattomuutta arvioitaessa huomiota on kiinnitetty velallisen olosuhteisiin luoton myöntämishetkellä, sekä tämän jälkeen tapahtuvaa velallisen taloudenhoitoa ja velkojen maksua (Niiranen & Jokinen, 2003, 8). Lainkohdan kevytmielisyyden tulee olla sananmukaisesti ilmeistä, viitattaessa menettelyn laatuun ja näin ollen kevytmielisyydestä ei tarvitse olla konkreettista näyttöä, vaan todennäköisyys riittää. Esitetä on sovellettu useimmiten neljään eri tapauskategoriaan jaettuna; asunto-, takaus-, kulutus- ja elinkeinotapauksissa. (Koulu ym. 2009, 889-890; Laki yksityishenkilön velkajärjestelystä 25.1.1993/57, 10 §, kohta 7)

## 6.8 Velallisen menettely täytäntöönpanossa

Velalliselta edellytetään lojaalia käytöstä velkojiaan kohtaan hänen myöhemmin saamaansa maksuvelvollisuuden helpotustaan vastaan. Tämä on täytäntöönpanossa

hyvin oleellista, sillä velallisen vilpillisyyteen velkajärjestelyssä suhtaudutaan hyvin ankarana esteenä. Velallisen on ensinnäkin ennen velkajärjestelyn hakemista yritettävä selvittää velkojien kanssa mahdollista sovintoratkaisua. Sovintoyrityksestä ei tarvitse olla mitään asiakirjanäyttöä, vaan velallisen selonteko yhteydenpidostaan velkoihin ja heidän suhtautumisestaan sovintoesitykseen riittää. Velallinen ei kuitenkaan saa ilman päteviä perusteita kieltäytyä velkojien mahdollisesti tekemästä sovintotarjouksesta. Esteen velkajärjestelylle muodostaa myös pakoileminen, tulojen ja varojen salaaminen ja väärän tai harhaanjohtavan tiedon antaminen. Esimerkiksi työpaikan tai asuinpaikan muutoksista ilmoittamatta jättämiseen velkojille ja ulosottomiehelle kiinnitetään huomiota ja arvioidaan niiden painoarvoa sen mukaan kuinka kauan pakoilemisesta on aikaa, tai onko velallinen tämän jälkeen muuttanut toimintatapojaan ja ryhtynyt yhteistyöhön. (Koulu ym. 2009, 896-897; Laki yksityishenkilön velkajärjestelystä 25.1.1993/57, 11 §)

Velkajärjestelyn hakemisen ja maksuohjelman vahvistamisen välisenä aikana velallinen ei siis saa rikkoa tai laiminlyödä velvoitteitaan, tai muutoin velkajärjestelylle on este. Esteperusteet eivät koske velallisen velvollisuuksia maksuohjelman aikana, mutta niiden laiminlyönnin seurauksena on maksuohjelman raukeaminen. (Koulu ym. 2009, 897)

## 6.9 Epävarmuus maksuohjelman noudattamisesta

Jos on perusteltu syy olettaa, ettei velallinen tule noudattamaan maksuohjelmaansa, on tämä este velkajärjestelylle. Oletusta voidaan perustella esimerkiksi velallisen aiemmilla elämäntavoilla. Toinen ongelma voi olla silloin, kun maksuohjelman laskelmien mukaan velalliselle ei jäisi käteen edes minimitoimeentuloa. Tällöin velallinen ei pystyisi noudattamaan maksuohjelmaa, tai sen toteutuessa se tarkoittaisi esimerkiksi perheellisillä lasten välttämättömien tarpeiden laiminlyöntiä, tai niin sanotusti pimeiden töiden hankkimista (Niemi-Kiesiläinen 1995, 231). (Koulu ym. 2009, 897; Laki yksityishenkilön velkajärjestelystä 25.1.1993/57, 10 §, kohta 9)

## 6.10 Aiemmin myönnetty velkajärjestely

Jos velalliselle on aiemmin myönnetty maksuohjelman vahvistamiseen asti johtanut velkajärjestely, ei velkajärjestelyä voida tämän vuoksi myöntää uudestaan. Estettä ei ole, jos velkajärjestely on joskus aiemmin vain aloitettu, eikä maksuohjelmaa jostain syystä ole vahvistettu. Jos taas aiempi velkajärjestelyhakemus on hylätty, ei se estä velallista hakemasta myöhemmin uudelleen velkajärjestelyyn. (Koulu ym. 2009, 897-898; Laki yksityishenkilön velkajärjestelystä 25.1.1993/57, 10 §, kohta 10)

*” Velkajärjestelyn voi saada painavilla syillä myös toisen kerran, mutta silloin uuden velkaantumisen syy voi olla esim. onnettomuus, velallisen yritystoiminnan päättyminen tai muu seikka, johon ei ole voinut itse vaikuttaa. Velkajärjestely ei ole automaatti, jota haetaan säännöllisesti, vaan ainutkertainen mahdollisuus velkojen järjestelyyn.” (Lattunen, henkilökohtainen tiedonanto 1.12.2011)*

## 6.11 Painavat vastasyyt

Kaikista edellä mainituista esteistä huolimatta voidaan velalliselle myöntää velkajärjestely, jos siihen löydetään painavia syitä, huomioon ottaen velkaantumisesta kulu-  
nut aika, velallisen velkojensa maksutoimenpiteet, muut velallisen olosuhteet, sekä myös velkajärjestelyn merkitys velallisen, että velkojien kannalta (Rikalainen & Uitto, 2008, 286). VJL 10 a §:ssä mainitut seikat voidaan ottaa huomioon harkittaessa, onko ilmenneistä esteistä huolimatta painavia syitä puoltamaan velkajärjestelyä. Tarkoitus ei ole, että jokainen mainittu seikka tulisi toteutua, vaan kokonaisvaltaisella harkinnalla tähdätään siihen, että jonkin yksittäisen asian selkeästi puoltaessa, voi se riittää velkajärjestelyn myöntämiseksi. (Niiranen & Jokinen, 2003, 10; Laki yksityishenkilön velkajärjestelystä 25.1.1993/57, 10 a §)

Koska esteiden tavoitteena on yleisesti maksumoraalin ylläpitäminen, niin painavien vastasyiden tarkoitus taas on ottaa huomioon tapauksien yksilölliset piirteet. Painava vastasyys voi kumota minkä tahansa esteen, mutta esteen laatu ja velallisen toimintatavat velkojaan kohtaan vaikuttaa kuitenkin vastasyiden arviointiin. Erityisiin vas-



tasyihin on useimmiten vedottu ilmeisen kevytmielisen velkaantumisen kohdalla. Painavat vastasyyt saattavat joskus liittyä myös itse velkaantumisprosessiin, jolloin esimerkiksi mielenterveysongelmien vuoksi henkilön harkintakyky velkaantuessa on ollut puutteellinen. Myös ylivelkaantumisen jälkeen tapahtuneet olosuhteiden muutokset, kuten sairastuminen, on ollut painavien syiden sovelluskohde. Usein painavaan vastasyyhyn vedottaessa kyseessä voi olla myös tapaus, jossa velallisen aiempi velkajärjestelyhakemus on hylätty esteen vuoksi. (Koulu ym. 2009, 889-901)

## 7 MAKSUOHJELMA

### 7.1 Yleistä

Maksuohjelma käsittää kaikki velat, jotka ovat syntyneet ennen velkajärjestelyn aloituspäätöstä (Kuluttajavirasto 2011, 9). Maksuohjelmaehdotuksista noin neljä viidesosaa laatii selvittäjänä toimiva asianajaja tai muu lakimies ja noin 13 prosenttia laatii talous- ja velkaneuvoja. Saatuaan maksuohjelmaehdotuksen tuomioistuimelta joko hylkää tai vahvistaa velallisen maksukykyä vastaavan maksuohjelman. Menettelyn kesto asian vireille tulosta maksuohjelman vahvistamiseen on ollut noin viisi kuukautta. (Muttilainen 2007, 14)

### 7.2 Omaisuuden rahaksi muutto

Velallisen täytyy käyttää velkojensa maksuun kaikki sellainen omaisuus, mikä ei kuulu velallisen perusturvaan. Perusturvaan kuuluvat VJL 5 §:ssä mainitut velallisen kohtuullista tarvetta vastaavat omistusasunto, asuinirtaimisto, henkilökohtaiset tavarat, työvälineet, sekä niihin rinnastettavat esineet (esimerkiksi kohtuuhintainen auto), joita velallinen tarvitsee toimeentulonsa turvaamiseksi. (Laki yksityishenkilön velkajärjestelystä 25.1.1993/57, 5 §)

### 7.3 Maksuohjelman kesto

Maksuohjelma kestää kolmesta viiteen vuotta riippuen velallisen tilanteesta. Kolmen vuoden mittainen maksuohjelma tulee kyseeseen yleensä silloin, kun velallinen pysyy maksamaan velkojaan kuukausittain, eikä esteitä velkajärjestelyyn ole todettu. Jos velkajärjestely on myönnetty painavien syiden nojalla, tai jos maksuvelvollisuus on poistettu kokonaan maksuohjelmasta, on maksuohjelman pituus näissä tapauksissa yleensä viisi vuotta. Myös velallisen omistusasunnon säilyttäminen pidentää maksuohjelman vähintään tai yli viiteen vuoteen. Vaikka velallisen maksukyky puuttuisi pysyvästi sairauden, iän tai muun sellaisen syyn vuoksi, voi maksuohjelma olla silti viittä vuotta lyhyempi. Jos velallinen joutuu maksamaan selvittäjän palkkiota, pidentää se maksuohjelmaa enintään neljä kuukautta. Jos velkojana on yksityishenkilö, voi hän vaatia maksuohjelman pidennystä enintään kaksi vuotta. Velallinen vapautuu kaikista velkajärjestelyn piirissä olleista veloistaan sitten, kun maksuohjelma on kokonaisuudessaan suoritettu mahdollisine lisäsuorituksineen. (Kuluttajavirasto 2011, 9; Laki yksityishenkilön velkajärjestelystä 25.1.1993/57, 23 §, 30 §)

V. Muttilaisen 2000-2003 luvuille sijoittuvan 565 velkajärjestelyn saaneista tehdyn tutkimuksen mukaan neljä viidesosaa tavallisten velkojen maksuohjelmista on kestänyt tasan tai vähän yli viisi vuotta. Tähän määrään lukeutuu myös ne ohjelmat, joissa velallinen on maksanut selvittäjän palkkiota korkeintaan neljä kuukautta viiden vuoden päälle. Maksuohjelmista 13 prosenttia on ollut kestoltaan alle viiden vuoden mittaisia (nämä tiedot ovat siis peräisin ennen lakimuutosta maksuohjelman lyhennykseen). Yleensä velallisen tilanne on pysynyt muuttumattomana koko maksuohjelman ajan, vain noin viidennekseen tapauksista on tiedossa muutoksia ja niiden yleisin syy on ollut maksuvaran lisääntyminen ohjelman aikana. Maksuohjelmaa voidaan siis jatkaa joko selvittäjän palkkion maksamiseksi tai yksityisvelkojan hyväksi, mutta noin 60 prosentissa tapauksista maksuohjelman kesto ei jatketa, yleisimmin maksuvaran puutteesta. Vain noin neljällä prosentilla tutkituista velallisista oli omistusasunto ja vain paria lukuun ottamatta kaikki saivat pitää omistusasuntonsa käytössään. Omistusasuntojen vähäinen määrä selittyy sillä, että monet velalliset myyvät asuntonsa jo ennen velkajärjestelyn hakemista. Vain pelkästään varallisuudesta syntyvillä varoilla maksetaan velkoja vain poikkeustapauksissa ja tulot ovatkin maksukertymän lähteenä lähes aina. (Muttilainen 2007, 14-16)

#### 7.4 Maksuohjelman noudattaminen

Velallisen tulee noudattaa vahvistettua maksuohjelmaansa ja kaikkia siinä olevia määräyksiä. Tärkeintä on maksaa suoritukset velkojille ajallaan, sekä realisoitava kaikki myytäväksi määrätty omaisuus viivytyksettä, mikäli selvittäjä tai joku muu ei ole sitä hoitanut. Velallisella on myös myötävaikutusvelvollisuus maksuohjelman aikana. Myötävaikutusvelvollisuus kohdistuu velkajärjestelyn toteutumiseen ja se tarkoittaa, ettei velallinen saa itse tarkoituksellisesti heikentää maksukykyään, sekä hänen tulee ryhtyä maksukykyensä parannustoimiin siinä määrin kuin häneltä voidaan kohtuudella edellyttää. Myötävaikutusvelvollisuus edellyttää velallista seuraamaan kuukausittain tarkasti tulojaan ja jos maksukyky on oleellisesti parantunut (eli summa on enemmän kuin oikeusministeriön vuosittain asettama määrä, josta mainitaan myöhemmin tarkemmin), pitää velallisen suorittaa velkojilleen lisäsuorituksia. Velallisen tulee säilyttää ansaintamahdollisuutensa, sekä oltava valmis niitä lisäämään mahdollisuuksien salliessa. Tarjotusta työstä ei saa kieltäytyä, mikäli se on kohtuullista huomioiden velallisen koulutus ja elämäntilanne. (Kuluttajavirasto 2011, 1, 11)

Käytännöllisemmin ajateltuna velallisen olisi hyvä hankkia itselleen toinen pankkitili, joka olisi maksuohjelman mukaisia suorituksia varten. Tilille olisi hyvä yrittää kerätä myös vähän ylimääräistä yllättävien menojen varalle. Velkojien kanssa voi tehdä suoraveloitussopimuksen, jolloin maksuohjelman mukaiset suoritukset siirtyvät automaattisesti tililtä ilman pankkikuluja. (Kuluttajavirasto 2011, 1)

#### 7.5 Maksuohjelman muuttaminen

Maksuohjelman aikana velallisella on hänen maksukykyensä heikentyessä oikeus lykkätä maksujen suorittamista enintään kolmen kuukauden maksuvelvollisuutta vastaavan summan verran maksuohjelman aikana. Velkojalle tulee ilmoittaa maksusuorituksen lykkäyksestä ja sen syystä. Lykätyt maksuerät tulee velallisen maksaa maksuohjelman keston aikana tai maksuohjelman päättymisestä seuraavana kolmen kuukauden aikana. Uutta velkaa maksuohjelman aikana ei saa tehdä, ellei se ole velallisen toimeentulon takia ehdottoman välttämätöntä. Mikäli velallisesta alkaa maksuista selviytyminen tuntua epävarmalta, kannattaa hänen ottaa yhteyttä talous- ja velka-

neuvontaan. Myös käräjäoikeus voi muuttaa maksuohjelmaa suuntaan tai toiseen velallisen tai velkojan hakemuksesta. Velallisen tulee liittää muuttamishakemukseensa ehdotus uudesta maksuohjelmasta ja velkojille täytyy järjestää tilaisuus tulla kuul-  
luiksi ehdotuksesta. Syitä ohjelman muuttamiselle voi olla:

- Velallisen maksukyvyn pitkäaikainen heikentyminen.
- Maksuohjelman aikana ilmenneet seikat, joilla olisi ollut merkitystä velkajärjestelystä päätettäessä, jos niistä olisi tiedetty.
- Maksuohjelman vahvistamisen jälkeen tietoon on tullut velkajärjestelyn piiriin kuuluva velka, josta ei tiedetty vahvistamisen aikana.
- Takaisinsaanti, eli omaisuuden palauttaminen tai sen arvon korvaaminen. (Kuluttajavirasto 2011, 11; (Laki yksityishenkilön velkajärjestelystä 25.1.1993/57, 44 §)

Niin kutsutun nollamaksuohjelman, eli maksuohjelman, jossa ei vahvisteta lainkaan maksuvelvollisuutta, voi saada velallinen, jonka maksuvaran puuttumisen syy on pysyvä. Tällainen syy voi olla esimerkiksi henkilön pitkäaikainen työttömyys, elatusvelvollisuus tai eläke (Lattunen, henkilökohtainen tiedonanto 1.12.2011). (Koulu ym. 2009, 881)

## 7.6 Maksuohjelman raukeaminen

Velkoja voi hakea käräjäoikeudesta maksuohjelman raukeamista, mikäli velallinen on laiminlyönyt maksuohjelman noudattamista oleellisesti ilman hyväksyttävää syytä, tai maksuohjelman vahvistamisen jälkeen on tullut tietoon sellaisia asioita, jotka olisivat vaikuttaneet velkajärjestelyn päätökseen, jos ne olisivat olleet tuolloin tiedossa, tai velallinen on velkaantunut lisää ilman välttämättömään toimeentuloonsa liittyvää syytä, taikka muutoin laiminlyömällä myötävaikutusvelvollisuutensa. Mikäli velallinen jättää maksuohjelman mukaisen suorituksen maksamatta, voi velkoja vaatia koko suoritusta ulosoton kautta sen jälkeen, kun laiminlyönnistä on kulunut kolme kuukautta, eikä suoritusta ole edelleenkään maksettu. (Kuluttajavirasto 2011, 12; Laki yksityishenkilön velkajärjestelystä 25.1.1993/57, 42 §)

## 7.7 Maksuvara

Velallisen on velkajärjestelyssä käytettävä velkojensa maksuun koko maksuvaransa. Maksuvara tarkoittaa sitä osaa nettotuloista, mikä jää jäljelle, kun tuloista vähennetään välttämättömät elinkustannukset, asumismenot ja mahdollisesta elatusvelvollisuudesta aiheutuvat menot. Muita mahdollisia tuloista vähennettäviä kohtuullisia menoja ennen maksuvaran määrittystä voivat olla tavanomaista suuremmat terveydenhoitomenot, paikallisliikenteen maksun ylittävät työmatkakulut, sekä päivähoitomaksut (Kuluttajavirasto 2011, 9). (Muttilainen & Valkama 2003, 25)

<b>NETTOTULOT</b>		
saadaan, kun bruttotuloista vähennetään:		
- ennakonpidätys	-	
- eläke- ja työttömyysvakuutusmaksu	-	
- ay-maksu	-	
<b>Nettotulot yhteensä</b>	=	€/kk
<b>VÄLTÄMÄTTÖMÄT MENOT</b>		
vuokra/vastike ja vesimaksu	+	
sähkö	+	
kotivakuutus	+	
kiinteistön käyttö- ja ylläpitokulut	+	
tavanomaista suuremmat työmatkakulut	+	
elatusapu	+	
päivähoitomaksut	+	
tavanomaista suuremmat terveydenhoitokulut	+	
välttämättömät elinkustannukset *	+	
<b>Menot yhteensä</b>	=	€/kk
<b>Nettotulot</b>		
- <b>Välttämättömät menot</b>	-	
<b>Maksuvara</b>	=	€/kk

Kuvio 1. Maksuvaran laskentakaava. (Kuluttajavirasto 2011, 14)

\*Välttämättömien elinkustannusten euromäärät vahvistetaan vuosittain. 1.1.2012 voimaan tulevat määrät ovat:

- 513 €/kk yksinasuva/yksinhuoltaja

- 431 €/kk avo- tai aviopuoliso/muu 18 vuotta täyttänyt samassa taloudessa asuva
- 327 €/kk kaksi vanhinta velallisen kanssa samassa taloudessa asuvaa alle 17-vuotiasta lasta
- 305 €/kk kolmanneksi vanhin ja häntä nuoremmat lapset kukin (lapsilisä ja elatusapu vähennetään lapsen elinkustannuksista)
- 363 €/kk 17 vuotta täyttänyt kotona asuva lapsi  
(Oikeusministeriön asetus 1150/2011)

Yllä olevan maksuvaran laskentakaavan avulla voidaan laskea velkojen maksuun käytettävä maksuvara, joka saadaan siis vähentämällä velallisen nettokuukausituloista välttämättömät menot. Välttämättömillä elinkustannuksiin varatuilla summilla on tarkoitus kattaa ravinto- ja hygieniamenot, välttämättömät vaatekulut, tavanomaiset terveydenhoitomenot, harrastuskulut, puhelinlaskut, lehtitilaukset, tv-lupamaksut, paikallisliikenteen matkakulut, sekä muut kodin kulutusmenot. (Kuluttajavirasto 2011, 14)

V. Muttilaisen ja E. Valkaman tekemän 2000-luvun alkuun sijoittuvaan tutkimukseen velallisten selviytymisestä maksuohjelmista selvisi, että haastateltavien maksuvara oli nollan ja 700 euron välillä kuukaudessa ja keskimäärin se oli noin 145 euroa. Kolmannella velallisista ei ollut ollenkaan maksuvaraa ja kuudennella velallisista oli ollut nollaohjelma useimmiten työttömyyden vuoksi. (Muttilainen & Valkama 2003, 25)

## 7.8 Lisäsuoritusvelvollisuus

Mikäli velallisen varallisuus tai tulot kasvavat maksuohjelman aikana, velallinen on lisäsuoritusvelvollinen lähtien tietystä summasta vuodessa. Tulojen kasvuun perustuva lisäsuoritusvelvollisuus syntyy, jos velallisen nettotulot kasvavat maksuohjelmaan merkitystä summasta kalenterivuoden aikana 896 euroa (vuoden 2011 määrä). Tästä summasta on siis täytynyt vähentää jo kaikki mahdolliset lisääntyneet työmatkakustannukset ja muut tulojen hankkimisesta aiheutuneet lisämenot. Tällöin velallisen tulee käyttää velkojen maksuun puolet 896 euroa ylittävästä osasta. Velallisen kan-

nattaa siis vuosittain tarkastaa tulonsa. Jos velallisen varallisuus kasvaa esimerkiksi perinnön, lahjan tai muun saadun kertaluontoisen suorituksen vuoksi ja sen määrä ylittää yksin tai yhteensä 1000 euroa, tulee velallisen maksaa tämän summan ylittävä osa velkojensa maksuun. Velkojalla on oikeus tarkistuttaa velallisen tulot maksuohjelman ajalta kahden vuoden aikana maksuohjelman päättymisen jälkeen mahdollisten lisäsuoritusvelvollisuuksien varalta. Velallisen tulee velkojan pyytäessä maksuohjelman aikana tai vielä kolme kuukautta sen päättymisen jälkeenkin antaa viivytystä selvitys lisäsuoritusvelvollisuuden perusteena olleista seikoista. (Kuluttajavirasto 2011, 11; Laki yksityishenkilön velkajärjestelystä 25.1.1993/57, 35 a §)

Lisäsuoritusten laskemiseen velallinen voi saada apua talous- ja velkaneuvojalta. Myös oikeusministeriön sivuilta löytyy lisäsuoritusten laskemista helpottava lomake linkistä <http://oikeus.fi/11963.htm> (Oikeusministeriö). Laskemista helpottaakseen velallisen kannattaa säilyttää kaikki maksuohjelman aikana ja vielä kaksi vuotta sen jälkeenkin syntyneet tositteet. Näitä ovat esimerkiksi verotuspäätökset ja veroehdotukset, palkkalaskelmat maksuohjelman päättymisvuodelta, tiliotteet, lisääntyneiden menojen maksukuitit, velkojille tehtyt ilmoitukset, sekä velkojien ilmoitukset ja vaatimukset ja lisäsuorituksista tehtyt laskelmat. Kertaluontoisesta varallisuuden kasvusta johtunut maksuvelvollisuus tulee toimittaa kolmen kuukauden kuluessa sen synnystä. Muusta syystä syntynyt lisäsuoritusvelvollisuus tulee täyttää seuraavan kalenterivuoden kolmen ensimmäisen kuukauden aikana. (Kuluttajavirasto 2011, 1; Laki yksityishenkilön velkajärjestelystä 25.1.1993/57, 35 a §)

*”Käytännössä lisäsuoritukset lasketaan vasta veroehdotuksen tultua tai verotuksen vahvistuksen jälkeen, koska työmatkakustannukset voidaan todentaa vasta verotuspäätöksistä. Hyvin usein velalliselle voi tulla maksettavaksi suuret lisäsuoritukset, mikäli niitä ei ole välillä tarkastettu. Maksuohjelma on vahvistettu työttömänä ollessa ja myöhemmin onkin työllistytty. Sitten ollaan taas ongelmissa.” (Lattunen, henkilökohtainen tiedonanto 1.12.2011)*

## 8 JOHTOPÄÄTÖKSET JA YHTEENVETO

Yksityishenkilön velkajärjestelylain asetus tuli todella tarpeeseen 1990-luvun laman aikana ja sen jälkeen, eikä sen olemassaolon tarpeellisuutta voida kiistää varmasti tälläkään hetkellä elettyjen taloudellisten epävarmuuksien ja synkkien tulevaisuudennäkymien vallitessa. Laki on mielestäni kuitenkin hyvin vaikeaselkoinen ja tulokinnanvarainen, joten tavallisen kansalaisen on vaikea soveltaa sitä käytäntöön. Koko velkajärjestelyprosessi, sekä velkajärjestelyä koskevien lakien ja määräyksien soveltaminen käytäntöön ja hoidettavien asioiden määrä voi olla velalliselle yksin ylivoimaisen vaikeaa ja monin tavoin mahdotontakin. Tämän vuoksi talous- ja velkaneuvonnan rooli koko prosessin aikana on hyvin merkittävä ja velallisten kannattaisikin hyödyntää mahdollisuutta käyttää valtion ja kunnan tarjoamaa ilmaista palvelua. Velallisen ei mielestäni kannattaisi edes yrittää selvittää velkajärjestelyprosessia yksin, sillä asiantuntija-avun puuttuminen voi pahimmillaan aiheuttaa jopa velkajärjestelyhakemuksen hylkäämisen. Talous- ja velkaneuvoja on velallisen tukena myös henkisesti, koska prosessin läpikäynti voi olla velalliselle hyvin pitkä ja raskas.

Vaikka velkajärjestelyyn pääseminen näyttää vaikealta edellytysten ja pitkän estelistan vuoksi, on useilla muilla lain kohdilla kuitenkin pyritty helpottamaan velkajärjestelyyn pääsyä, mikä on hyvä asia. Laki ottaa huomioon myös tapauksien yksilölliset piirteet ja suo siten velalliselle mahdollisuuden velkajärjestelyyn esimerkiksi painavan syyn nojalla, joka voi olla muun muassa velallisen maksukykyyn nähden ylivoimainen velkataakka. Edellytysten ja esteiden tarkoituksena on estää velkajärjestelyn mahdollinen väärinkäyttö, joka on olennainen osa pyrittäessä estämään piittaamaton ja tahallinen velkaantuminen.

Velkajärjestelyyn hakeutuminen on velalliselle täysin vapaaehtoista ja vaatiikin velallisen omaa aktiivisuutta tunnistaa avun tarve ja hakea sitä. Avunhakemiskynnystä kuitenkin varmasti madaltaisi velallisen tietämys velkajärjestelyprosessista, sekä talous- ja velkaneuvonnan tarjoamasta avusta.



Kokonaisuutena velkajärjestely on mielestäni erinomainen mahdollisuus päästä lopullisesti eroon veloistaan ja se antaa velalliselle tilaisuuden aloittaa elämänsä uudestaan puhtaalta pöydältä. Velkajärjestely ei ole ainoastaan velallisen hyödyksi, vaan myös velkojien, sillä järjestelyn avulla he voivat saada edes osan saatavistaan takaisin. Velkajärjestely tulisi mielestäni nähdä kuitenkin enemmänkin ainutkertaisena mahdollisuutena, kuin itsestäänselvytenä.

## LÄHTEET

### Kirjalliset lähteet:

Helesuo, S. 2010. Talous- ja velkaneuvonta. Raportti vuodelta 2009. Kuluttajaviraston julkaisusarja 2010

Hietala, H. & Lehtonen, I. 1993. Yksityishenkilön velkasaneeraus. Jyväskylä: Weilin+Göös

Koulu, R., Havansi, E., Korkea-Aho E., Lindfors, H. & Niemi J. 2009. Insolvenssioikeus. 3. uud. p. Helsinki: WSOYpro

Koulu, R. & Niemi-Kiesiläinen, J. 1999. Velkajärjestelyn ja saneerauksen pääpiirteet. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy

Kuluttajavirasto. 2011. Tietoa velkojen järjestelystä ja velkajärjestelystä.

Muttilainen, V. 2007. Velkajärjestelyt tuomioistuimissa. Helsinki: Hakapaino Oy

Muttilainen, V. & Valkama, E. 2003. Velkajärjestelyn jälkeen. Helsinki: Hakapaino Oy

Niemi-Kiesiläinen, J. 1995. Luonnollisen henkilön velkavastuu insolvenssioikeudessa. Suomalaisen lakimiesyhdistyksen julkaisuja, Helsinki 1995

Niiranen, M. & Jokinen, J. 2003. Velkajärjestelylain muutos 2003. Helsinki: Hakapaino Oy

Pinomaa, P. 2009. Saneerauskäytäntö. 2. uud. p. Tallinna: Tietosanoma Oy

Rikalainen, E. & Uitto, T. 2008. Pakkokeinot ja saatavien perintä. Hietala & Lehtonen 1998. Gummerus Kirjapaino Oy

Vilka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.

### Sähköiset lähteet:

Finlexin www-sivut. Laki talous- ja velkaneuvonnasta 4.8.2000/713. Viitattu 25.10.2011. <https://www.finlex.fi>

Finlexin www-sivut. Kuntalaki 17.3.1995/365. Viitattu 26.10.2011. <https://www.finlex.fi>

Finlexin www-sivut. Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta 21.5.1999/621. Viitattu 6.11.2011. <https://www.finlex.fi>

Finlexin www-sivut. Laki yksityishenkilön velkajärjestelystä 25.1.1993/57. Viitattu 25.10.2011. <https://www.finlex.fi>

Finlexin www-sivut. Oikeusministeriön asetus 1150/2011. Viitattu 1.12..2011. <https://www.finlex.fi>

Kuluttajaliiton www-sivut. Viitattu 4.9.2011. <http://www.kuluttajaliitto.fi>

Kuluttajaviraston www-sivut. Viitattu 11.9.2011. <http://www.kuluttajavirasto.fi>

Mielenterveyshelmen www-sivut. Viitattu 4.9.2011.  
<http://www.mielenterveyshelmi.fi>

Oikeuslaitoksen www-sivut. Viitattu 10.9.2011. <http://www.oikeus.fi>

Opuslexin www-sivut. Viitattu 22.10.2011. <http://www.opuslex.fi>

Oriveden kaupungin www-sivut. Viitattu 3.9.2011. <http://www.orivesi.fi>

Takuu-Säätiön www-sivut. Viitattu 3.9.2011. <http://www.takuu-saatio.fi>

Tilastokeskuksen www-sivut. Viitattu 4.12.2011. <http://www.stat.fi>

Velkajärjestelyn www-sivut. Viitattu 10.9.2011. <https://www.velkajarjestely.fi>

Henkilökohtaiset tiedonannot:

Lattunen, K. 2011. Talous- ja velkaneuvoja, Oriveden kaupunki. Tapaamishaastattelu 1.12.2011. Haastattelijana Marjut Virtanen. Muistiinpanot haastattelijan hallussa.